

Ak nie v školách, tak kde?

Učte sa
a praktizujte
demokraciu
s programom
eTwinning

Erasmus+

Vydavateľ

Centrálna podporná služba programu eTwinning
www.etwinning.net

European Schoolnet
(EUN Partnership AISBL)
Rue de Trèves 61
1040 Brusel - Belgicko
www.europeanschoolnet.org - info@eun.org

Prosím, citujte túto publikáciu ako: Licht, A.; Pateraki, I.; Scimeca, S. (2019). Ak nie v školách, tak kde? Učte sa a praktizujte demokraciu s programom eTwinning. Centrálna podporná služba programu eTwinning - European Schoolnet, Brusel.

Redaktori

Alexandra Hanna Licht, Irene Pateraki, Santi Scimeca

ISBN: 978-92-9484-056-1 doi: 10.2797/07774 EC-04-19-500-SK-N

Luxembursko: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2020

© Európska únia, 2020

Názory prezentované v tejto publikácii sú názory autorov a nemusia vyjadrovať názory organizácie European Schoolnet alebo Centrálnej podpornej služby programu eTwinning. Táto kniha vychádza v súlade s podmienkami medzinárodnej licencie Attribution 4.0 International Creative Commons(CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Táto publikácia bola vytvorená s finančnou podporou programu Európskej únie Erasmus+. Táto publikácia obsahuje výlučne názory jej autorov a Európska komisia nezodpovedá za akékoľvek použitie tu obsiahnutých informácií.

Obsah

Predslov	5
Úvod	6
1. Školy ako demokratické laboratória	11
2. Demokratická účasť v škole	14
2.1 Úloha učiteľov v rozvoji demokratických kompetencií	14
2.2 Inšpiratívne projekty eTwinning	18
2.3 Navrhované činnosti eTwinning	23
3. Kritickí myslitelia v bezpečnej škole	27
3.1 Ako pracovať s médiami: rozvoj zručností v kritickom myslení s ohľadom na stereotypy a predsudky	27
3.2 Inšpiratívne projekty eTwinning	30
3.3 Navrhované činnosti eTwinning	34
4. Mladí lídri, myslitelia, nositelia zmeny	38
4.1 Posilnenie mladých ľudí v účasti na živote spoločnosti	38
4.2 Inšpiratívne projekty eTwinning	43
4.3 Navrhované činnosti eTwinning	50
Záver	54
Použitá literatúra	56

eTwinning je spoločenstvom plným života, do ktorého sa za 14 rokov jeho existencie zapojilo viac ako 700 000 učiteľov zo 195 000* škôl. Realizovalo sa viac ako 93 000* projektov, do ktorých sa zapojilo množstvo študentov na všetkých stupňoch vzdelávania na celom kontinente (*súhrnné údaje k septembru 2019)

eTwinning – komunita škôl v Európe a susediacich partnerských krajinách – je akcia pre školy, ktorú financuje Európska komisia pod záštitou programu Erasmus+. Jej členmi sú učitelia z 36 európskych krajín a 8 susediacich krajín.

eTwinning je digitálna platforma dostupná v 31 jazykoch. Jej návštevníci majú prístup k celej škále verejných informácií o tom, ako sa do akcie eTwinning zapojiť a ktoré prezentujú jej výhody a poskytujú inšpiráciu na spoločnú realizáciu projektov. Zaregistrovaní učitelia môžu vstupovať do jej časti s obmedzeným prístupom s názvom eTwinning Live, ktorá jednotlivým učiteľom slúži ako styčné miesto s komunitou: umožňuje používateľom nájsť si partnerov, komunikovať, spolupracovať na realizácii projektov a zapájať sa do aktivít zameraných na profesionálny rozvoj organizovaných na európskej národnej, neeurópskej národnej a centrálnej európskej úrovni. Nakoniec, keď učitelia spolupracujú na realizácii projektu, majú prístup do súkromného priestoru pre spoluprácu, ktorý je jedinečný pre každý projekt a nazýva sa TwinSpace.

eTwinning ponúka svojim používateľom vysokú mieru podpory. V každej zo zúčastnených krajín (v súčasnosti 44) existuje národná podporná služba (NSS) alebo agentúra pre podporu partnerov (PSA), ktorá túto akciu podporuje, poskytuje rady a vedenie koncovým používateľom a organizuje celý rad činností a možností profesionálneho rozvoja na národnej úrovni. Na európskej úrovni koordinuje program eTwinning Centrálna podporná služba (CSS), ktorú v mene Európskej komisie riadi organizácia European Schoolnet (združenie 34 ministerstiev školstva). Tento orgán úzko spolupracuje s NSS a zodpovedá za vývoj platformy, ako aj za ponuku množstva príležitostí v oblasti profesionálneho rozvoja a iných činností, ako je napríklad výročná európska konferencia a udeľovanie cien, v rámci ktorého sú oceňovaní učitelia a študenti za účasť na realizácii výnimočných projektov.

Predslov

Tibor Navracsis
Komisár pre vzdelávanie,
kultúru, mládež a šport

Demokracia je jednou zo základných hodnôt Európskej únie. Nedostaneme ju však do vienka. Musíme sa ju učiť a porozumieť jej a predovšetkým ju musí praktizovať každý občan. V súčasnosti je to ešte dôležitejšie ako kedykoľvek predtým. Zmena v spoločnosti a vo svete okolo nás vytvára množstvo nových príležitostí. Zároveň však vytvára aj výzvy. Musíme riešiť obavy ľudí, ktorí sa cítia ochromení alebo ignorovaní. Musíme posilniť postavenie ľudí a vybaviť ich kompetenciami a zmýšľaním, ktoré potrebujú na to, aby sa zapájali do života spoločnosti a čo najlepšie naložili so svojím životom. Musíme tiež budovať súdržné spoločenstvá a spoločný pocit príslušnosti.

Myslím si, že hlavným poslaním našich vzdelávacích systémov je podporiť študentov v rozvoji ich chápania demokratických rozhodovacích procesov a povzbudiť ich k tomu, aby zaujali aktívnu úlohu. Výchova k občianstvu vo všetkých jej formách a na všetkých stupňoch, dokonca už od raného detstva, v tom zohráva rozhodujúcu úlohu. Cieľom je pomôcť každému konať ako zodpovedný občan a plne sa zúčastňovať na občianskom a spoločenskom živote a vychádzať pri tom z chápania spoločenských, ekonomických, právnych a politických konceptov a štruktúr.

Občianstvo nie je možné jednoducho vyučovať ako predmet v triede. Vyžaduje si to prakticky sa vzdelávať, dovoliť žiakom pozorovať, zamýšľať sa, porovnávať, vyhľadávať informácie a experimentovať samostatne a s inými. Samozrejme, úloha učiteľov je v tom rozhodujúca a rovnako aj demokratická klíma v školách.

Projekty eTwinning ponúkajú skvelé možnosti, ako to uviesť do praxe. Dávajú študentom, učiteľom a riaditeľom možnosť spolupracovať naprieč hranicami. Táto kniha ponúka výber výnimočných projektov a činností, ktoré podporujú hodnoty, ľudské práva, kritické myslenie a rozvíjajú demokratickú kultúru v triede i v školách.

Rád by som vyjadril srdečnú vďaku všetkým učiteľom a študentom zapojeným do jednotlivých činností prezentovaných v tejto knihe. Verím, že ich príklad inšpiruje iných študentov a učiteľov k tomu, aby žili základnými hodnotami Európskej únie. Taktiež by som rád poďakoval celej komunite eTwinning za jej nenahraditeľný prínos v zabezpečovaní kvalitného a inkluzívneho vzdelávania v Európe a partnerských krajinách.

Úvod

eTwinning: Budovanie demokratického prostredia v škole

„Študenti by sa nemali učiť, ako žiť v demokracii, keď vyrastú. Mali by mať možnosť žiť v nej už teraz.“ — Alfie Kohn, autor a prednášajúci

V demokratických spoločnostiach majú podľa definície všetci členovia sociálnu a politickú úlohu. Orgány školstva v Európe sa zhodujú v tom, že mladí ľudia musia nadobudnúť potrebné kompetencie na to, aby mohli vykonávať tieto sociálne a politické povinnosti.

Európska únia vyjadrila svoj záväzok k výchove a vzdelávaniu k občianstvu prostredníctvom množstva iniciatív. Podpora aktívneho občianstva je jedným zo štyroch cieľov rámca pre európsku spoluprácu vo vzdelávaní a odbornej príprave¹. Predovšetkým uvádza, že vzdelávanie by malo podporovať medzikultúrne zručnosti, demokratické hodnoty a rešpektovanie základných práv, predchádzať a bojovať proti všetkým druhom diskriminácie a rasizmu a tým vybaviť deti, mladých ľudí a dospelých schopnosťami pozitívnej interakcie s rovesníkmi z rozmanitých prostredí. Pracovná skupina ET2020 pre podporu občianstva a spoločných hodnôt slobody, tolerance a nediskriminácie prostredníctvom vzdelávania sa vo svojej nedávnej správe tiež zhodla², že nadobúdanie spoločných hodnôt a sociálnych a občianskych kompetencií sa dá najlepšie posilniť interdisciplinárnym prístupom v kombinácii náležitých predmetov spolu s ich integráciou do iných predmetov a do demokratickej školskej kultúry a étosu.

Vo svojej správe o výchove a vzdelávaní k občianstvu z roku 2017, sieť odborníkov Eurydice³ zistila, že verejné očakávania od výchovy k občianstvu vzrástli dôsledkom významných a narastajúcich výziev v našej spoločnosti. Týmto sa stala vyššou prioritou na európskej úrovni a zároveň aj stredobodom pozornosti v niekoľkých krajinách. Koncepčný rámec siete Eurydice sa zakladá na štyroch kompetenčných oblastiach výchovy a vzdelávania k občianstvu (t.j. vedomostiach, zručnostiach a postojoch):

Irene Pateraki
manažérka pre oblasť pedagogiky
a monitorovania, Centrálna
podporná služba programu
eTwinning

1 Tzv. „ET2020“: pozri rámec na adrese: https://ec.europa.eu/education/policies/european-policy-cooperation/et2020-framework_sk a závery Rady na adrese: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XG0528\(01\)&from=SK](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XG0528(01)&from=SK)

2 Pracovná skupina ET2020 pre podporu občianstva a spoločných hodnôt slobody, tolerance a nediskriminácie prostredníctvom vzdelávania na roky 2016-2018, „Prvky politického rámca“

3 Eurydice je sieť 42 národných kancelárií so sídlom vo všetkých 38 krajinách zapojených do programu Erasmus+

- efektívna a konštruktívna interakcia s inými,
- kritické myslenie,
- spoločensky zodpovedné správanie a
- demokratické konanie.

EÚ sa aktívne zapojila do tvorby Programu pre trvalo udržateľný rozvoj do roku 2030⁴. Program 2030 vydal výzvu k akcii na podporu prosperity všetkých ľudí a ochranu životného prostredia. Uznáva, že odstránenie chudoby musí ísť ruka v ruku so stratégiami, ktoré sa zaoberajú celou škálou sociálnych potrieb, vrátane vzdelávania a zdravia a pritom riešia klimatické zmeny a podporujú mier a označuje mladých ľudí za „kritických aktérov zmeny“. Aby sa však chopili tejto iniciatívy a vedúcej úlohy, potrebujú správnu podporu a nástroje. Vzdelávanie zohráva dôležitú úlohu, pretože poskytuje mladým ľuďom nástroje na to, aby využili svoju kreativitu a inovácie a zapájali sa a aktívne sa zúčastňovali na živote ich komunity.

Rovnako aj Rada Európy vo svojej správe o stave výchovy a vzdelávania k občianstvu a ľudským právam (2017) poukazuje, že vzdelávanie je v 47 členských štátoch čoraz viac uznávané ako nástroj na riešenie radikalizácie vedúcej k terorizmu, úspešnú integráciu migrantov a utečencov a na riešenie rozčarovania z demokracie a rastu populizmu. Medzinárodná spolupráca vo vzdelávaní k demokratickému občianstvu a ľudským právam narastá, podporuje vnútroštátne prístupy zvyšovaním štandardov a umožňuje štátom učiť sa navzájom zo svojich skúseností.

"eTwinning Galaxy" EPAL Nafpaktou, Grécko

Ale napriek tomuto lepšiemu pochopeniu vzťahu medzi vzdelávaním a celkovým demokratickým zdravím Európy správa indikuje, že aj naďalej pretrvávajú určité výzvy. V mnohých krajinách [...] výchova a vzdelávanie k občianstvu a ľudským právam nie sú dostatočne rozšírené. V niektorých oblastiach vzdelávania, ako je odborná príprava, úplne chýbajú. Tam, kde prítomné sú, sa často nerobí dosť z hľadiska monitorovania ich vplyvu, čo znamená, že nie sú dostatočnou prioritou a zdroje sa namiesto toho pridávajú oblastiam vzdelávania, ktoré sú vyhodnocované a ohodnotené.

Dohovor OSN o právach dieťaťa (1989), ktorý ratifikovalo viac ako 100 krajín, má významné dôsledky pre zlepšenie

účasti mladých ľudí na spoločenskom dianí. Všetkým jasne ozrejmuje, že deti sú nezávislé subjekty a preto majú práva. Článok 12 dohovoru dôrazne, hoci veľmi všeobecne, vyzýva deti k účasti: „Zmluvné strany musia zabezpečiť dieťaťu, ktoré je schopné formulovať svoje vlastné názory, právo slobodne sa vyjadrovať o všetkých záležitostiach, ktoré sa ho dotýkajú, pričom sa názorom detí musí venovať primeraná pozornosť zodpovedajúca ich veku a úrovni.“ V článku 13 pokračuje tvrdením, že: „Dieťa má mať právo na slobodu prejavu. Toto právo zahŕňa slobodu vyhľadávať, prijímať a rozširovať informácie každého druhu bez ohľadu na hranice, či už ústne, písomne alebo tlačou, prostredníctvom umenia alebo inými prostriedkami podľa voľby dieťaťa.“

Len keď budú tieto práva dodržané, môžeme očakávať od mladých ľudí, že prevezmú vedúcu úlohu a dokonca využijú také formy akcie, ako podpísanie petície, protesty, kampane v sociálnych médiách atď. Školy, ako neoddeliteľná súčasť komunity, by mali byť samozrejým miestom pre podporu ľudského chápania a zažívania demokratickej účasti.

eTwinning podporuje demokratickú účasť učiteľov, študentov, rodičov a miestnej komunity tak, že im dáva možnosť aktívne sa zúčastňovať na realizácii projektov, kampaniach a možnostiach profesionálneho rozvoja. Poslanie škôl eTwinning vypracované za posledné dva roky kladie dôraz na koncept **zdieľania úloh vo vedení a študentov ako aktérov zmeny**, ktorí „vystupujú ako hybná sila i ako konzultačná skupina pre všetky inovácie odohrávajúce sa v pedagogike a využití technológií.“

Téma, ktorá bola vybraná na rok 2019, je „demokratická účasť“. V programe eTwinning má každý príležitosť rovnocenne sa zapájať do všetkých činností, pretože učitelia a študenti majú vo svojich rukách moc tvoriť projekty a spĺňať potreby svojej triedy. Učitelia povzbudzujú svojich študentov k aktívnej úlohe v plánovaní a realizácii projektov a odmeňujú špeciálne talenty. Napríklad, študent, ktorý je dobrý v kreslení, má aktívnu úlohu pri tvorbe loga projektu alebo plagátu pre nejakú činnosť. Všetky názory sa cenia. Preto vôbec nie je prekvapivé, že mnohé projekty na témy týkajúce sa demokracie, hodnôt, ľudských práv a práv dieťaťa, nenávisťného prejavu, mediálnej gramotnosti, šikanovania a falošných správ, sa už v programe eTwinning realizovali v predchádzajúcich rokoch.

S cieľom zdôrazniť význam demokratickej účasti a uľahčiť prácu učiteľov ponúka program eTwinning rôzne materiály a zdroje, ako sú balíky pripravených projektov, ktoré sú podrobnými návodmi na realizáciu projektov eTwinning.

Niekoľko príkladov na portáli eTwinning:

- Have your say on your education
- Living in Harmony!
- Too young to vote, old enough to make change
- Transmission for the Global Goals
- Your Voices Count!

Jarná kampaň eTwinning 2019 bola príkladom toho, ako sa môžu účastníci programu eTwinning kreatívne venovať demokratickej účasti. Vo fiktívnom vesmíre učitelia a študenti precestovali nasledujúcich päť planét galaxie eTwinning: Ľudské práva, Zákon a rozhodovanie, Životné prostredie, Médiá a história a zapájali sa do spoločných činností a online seminárov. Kampaň sa venovala témam,

ako napríklad: Vzdelávanie sa v oblasti mediálnej gramotnosti a falošné správy s Detektormi lži a diskutovanie o rozmanitosti a diskriminácii - Ako používať online nástroj „Stories that Move“.

„Galaxia eTwinning“, Kresby študentov z Rumunska

Demokratická účasť nie je len téma na štúdium, ale aj postoj, spôsob konania a života a ako už bolo spomenuté, dobrým miestom na praktizovanie demokracie je škola. Z tohto pohľadu je cieľom tejto knihy predstaviť a zaoberať sa rôznymi aspektmi demokratickej účasti a ponúknuť príklady projektov eTwinning, ako aj nápady na činnosti súvisiace s touto témou.

Prvá časť predstavuje hlavné prvky demokratickej účasti a úlohu vzdelávania v naštartovaní aktívneho zapojenia mladých ľudí.

Druhá časť sa zameriava na úlohu učiteľov v rozvoji demokratických kompetencií a dôležitosť aktívneho občianstva.

Tretia časť predstavuje nástroj, ktorý má pomôcť študentom rozvíjať si zručnosti v kritickom myslení, aby mohli bojovať proti stereotypom a predsudkom.

Štvrtá časť prenecháva slovo mladým ľuďom, ktorí sa chopili vedenia a vyjadrili svoje názory. Sú príkladmi, ktoré môžu inšpirovať vašich študentov.

Posledné tri časti sú tiež obohatené projektmi eTwinning zameranými na témy, ako demokracia, ľudské práva, hodnoty, šikanovanie, nenávisťný prejav, falošné správy, dobrovoľníctvo, aktívne občianstvo a mediálna gramotnosť a doplnené činnosťami, ktoré môžu učitelia použiť ako inšpiráciu pre svoje vlastné projekty.

Je pravda, že demokratická účasť znamená mať práva, vedomosti, nástroje a podporu na pochopenie našej spoločnosti a podniknúť kroky na ovplyvnenie jej budúcnosti. Dúfame, že táto kniha ponúkne učiteľom východiskový bod, vedenie a inšpiráciu, aby mohli pomôcť svojim študentom stať sa lepšími občanmi. Svet ich potrebuje viac ako kedykoľvek predtým.

„Tajný odkaz, ktorý sa väčšine mladých dostáva od okolitej spoločnosti, je, že nie sú potrební a že spoločnosť sa bude celkom dobre riadiť sama, až kým v nejakej vzdialenej budúcnosti neprevezmú opraty. Avšak skutočnosť je taká, že spoločnosť sa neriadi pekne sama... pretože my ostatní potrebujeme všetku tú energiu, rozum, predstavivosť a talent, ktoré mladí ľudia môžu priniesť, aby sa mohli vrhnúť na riešenie našich problémov. Ak sa spoločnosť pokúša vyriešiť svoje zúfalé problémy bez plnej účasti dokonca aj veľmi mladých ľudí, je to imbecilné.“ — Alvin Toffler, spisovateľ a futurista

1. Školy ako demokratické laboratória

**Isabel Menezes, Pedro D. Ferreira,
Norberto Ribeiro & Carla Malafaia**
Centrum pre vyšetrovanie
a vzdelávaciu intervenciu, Fakulta
psychológie a vzdelávacích vied,
Univerzita v Porte, Portugalsko

V roku 1916 vo svojej knihe *Demokracia a vzdelávanie* spochybnil John Dewey úlohu vzdelávania ako prípravy na život. Urobil to na základe úvahy, že „vzdelávanie v škole by malo nadväzovať na vzdelávanie mimo školy“. Zároveň tiež usúdil, že vzdelávanie by sa malo usilovať podporiť „schopnosť žiť ako sociálny člen tak, aby to, čo [človek] získa žitím s inými bolo v rovnováhe s tým, čím prispieva“. Avšak podľa jeho názoru „vzdelávanie nie je obyčajný prostriedok k takémuto životu. Vzdelávanie je takýmto životom“.

V tomto zmysle by sa vzdelávanie nemalo považovať za niečo, čo je postavené mimo život človeka. Vzdelávanie, ktoré neberie do úvahy život ako základnú súčasť svojich každodenných vzdelávacích postupov, je ľahko napadnuteľné tvrdeniami, ktoré spochybňujú jeho politický a sociálny mandát, ktorý mu bol udelený a ktoré vedú ku kritike. Vzdelávanie by taktiež nemalo brať študentov ako pasívnych spotrebiteľov bez činnosti (Biesta, 2011; Biesta & Lawy, 2006; Hedtke, 2013).

V skutočnosti sa o demokracii učíme dosť už len tým, že sme v škole: učíme sa o spravodlivosti a nespravodlivosti, rovnosti a nerovnosti, účasti a odcudzení sa, moci a bezmocnosti, ale učíme sa aj vyjadrovať svoje myšlienky, debatovať a diskutovať, rokovať a byť flexibilný, oponovať iným a konfrontovať ich, argumentovať a obhajovať tých, s ktorými sa zaochádza nespravodlivo. Školská skúsenosť ako taká je nevyhnutne politickou skúsenosťou.

Existuje dlhá tradícia výskumu, ktorá názorne ukazuje, že vzdelávanie je hlavným prediktorom občianskej a politickej účasti, vrátane nielen konvenčných (napr. hlasovanie), ale aj vznikajúcich (napr. podpisovanie online petícií, domonštrovanie, bojkotovanie) foriem (napr. Hadjar & Beck, 2010; Quintelier, 2010; Stockemer, 2014). Nie je to prekvapivé, keďže školy poskytujú študentom veľa príležitostí žiť demokraciou a zažívať jej nedostatky v triede i mimo nej. V nedávnej európskej štúdii, Catch-EyoU⁵ mladí ľudia zdôrazňujú počas diskusií cieľových skupín, aké dôležité sú tieto rôznorodé skúsenosti:

Marta: Možno preto, lebo som si vybrala iné veci, ktoré existujú u nás v škole: mládežnícky parlament, európsky klub a všetky tieto veci. A myslím si, že je to pre mladých ľudí výborná skúsenosť zapájať sa do záležitostí komunity a nielen školy, ale pokiaľ ide o politiku v našej krajine a v Európe. Myslím si, že máme veľa možností ... (portugalská študentka)

Linda: Myslím si, že škola je najdôležitejšia (inštitúcia pre podporu aktívneho občianstva), pretože škola je miesto, kde nás vychovávajú, takže ak získate informácie už v ranom veku a viete, že je to miesto, kde ste často, nemusíte to získať doma, takže je dôležité, aby ste to získali niekde inde. (švédka študentka)

Georg: politika by mala byť v škole viac prítomná, pretože keď hovoríme o všetkých tých veciach, o ktorých sme sa rozprávali dnes, potom jediný spôsob ako sa ich zbaviť [problémov, ako nezáujem mládeže o politiku] je, že mladí ľudia začnú chápať politiku ako niečo, kde sa ich hlas skutočne počíta a kde sa počíta ich názor nie ako niečo vzdialené, cudzie a nepochopiteľné, ale blízke". (estónsky študent)

Petr: Stretáva sa tu študentská rada, predstavitelia školy, niekoľko učiteľov a študentov a zvyčajne je tu v zasadacej miestnosti približne 30-40 ľudí ktorí, diskutujú o rôznych témach. Hovoria o tom, čo ich trápi a čo chcú a hovorí s nami riaditeľ s očakávaním, že to prinesieme priamo do tried. (český študent)

5 Budovanie aktívneho občianstva s európskou mládežou, výskumný projekt spolufinancovaný Programom pre výskum a inovácie Horizont 2020: <http://www.catcheyou.eu>

Tieto zistenia sú v súlade s iným výskumom, ktorý sme uskutočnili v školách za posledné desaťročie (Malafaia, Teixeira, Neves a Menezes, 2016; Menezes a Ferreira, 2014; Ribeiro, Neves a Menezes, 2017). Prvou a obzvlášť podstatnou tendenciou je zjavný dôveryhodný, ale napriek tomu kritický vzťah, ktorý študenti udržiavajú so školou. Znovu a znovu trvajú na tom, že školy sú jediným prostredím, kde sa môžu učiť o politike: „Ak nie v školách, tak kde?“ neustále sa pýtajú. Avšak druhým trendom je pochopenie, že hoci majú študenti množstvo príležitostí na účasť v triede i mimo nej, mnohí sa spoliehajú na symbolické prístupy zhora nadol - iluzórny prístup k občianstvu vytvárajúci riziko zásadného vplyvu - a sú do veľkej miery závislí na jednotlivých učiteľoch, ktorí môžu a nemusia byť ochotní a schopní prispievať k pluralitnej, demokratickej a participatívnej kultúre škôl.

Takže hoci sú školy nevyhnutným prostredím na život a vzdelávanie sa v oblasti politiky, je potrebné dôkladne preskúmať kvalitu demokratického života v rámci nich. Sú študenti podporovaní v tom, aby vyjadrovali svoje názory aj vtedy, keď sa nezhodujú s kolegami alebo učiteľmi? Majú priestor diskutovať o tom, aké dôsledky majú v ich živote vedomosti, ktoré získavajú učením sa? Majú možnosti zapojiť sa do riešenia skutočných problémov školy a komunity? Berú sa ich názory na spôsob organizácie a vedenia škôl vážne? Celkovo tu tvrdíme, že nie je možné obhajovať úlohu školy ako prostredia pre demokratické vzdelávanie, ak odoberieme z rovnice prvok života, t.j. ak do nej nevypustíme demokraciu a politiku.

2. Demokratická účast v škole

2.1 Úloha učiteľov v rozvoji demokratických kompetencií

Pascale Mompoin-Gaillard
vzdelávateľka učiteľov, sociálna
psychologička, prezidentka
Learn to Change, Francúzsko

Ildikó Lázár
vysokoškolská učiteľka Katedry
anglického jazyka a pedagogiky
na Univerzite Eötvös Loránd,
Budapešť, Maďarsko

Charlot Cassar
riaditeľ základnej školy,
St. Margaret College Zabbar
Základná škola B, Malta

Budovanie demokratického školského prostredia je zodpovednosťou všetkých zainteresovaných strán

Demokratická škola len tak nevznikne. Je to nepretržitý proces, ktorý nemusí prebiehať hladko, byť harmonický, či celkom bez protichodných názorov. Skutočne demokratické prostredie je také, v ktorom môžu jednotlivci konštruktívne spolupracovať s inými a v ktorom sa ľudia môžu zhodnúť na tom, že sa nezhodnú na otázkach v medziach dodržiavania a rešpektovania ľudských práv a právneho štátu. Zatiaľ čo za vytvorenie demokratického školského prostredia môže byť priamo zodpovedný riaditeľ alebo vedúci pracovník, v demokracii existujú iné zainteresované strany, ktoré majú vlastný záujem na úspechu školy - študenti, učitelia, rodičia a širšia komunita (Bäckman & Trafford, 2007). Demokratické prostredia sú výsledkom spoločného úsilia.

Vzdelávanie má dôležitú úlohu pri riešení problémov súčasných splotitostí a neistôt

Strategický rámec pre európsku spoluprácu („ET2020, pozri poznámku pod čiarou 1 v úvode) zdôrazňuje, že vzdelávanie a odborná príprava hrajú dôležitú úlohu v riešení mnohých sociálno-ekonomických, demografických, environmentálnych a technologických výziev, ktorým v súčasnosti čelí Európa a jej občania a ktorým bude čeliť v nadchádzajúcich rokoch. Primárnym cieľom európskej spolupráce by mala byť podpora systémov vzdelávania a odbornej prípravy v členských krajinách EÚ, ktorá zabezpečí:

- (a) osobné, spoločenské a profesijné naplnenie všetkých jej občanov,
- (b) udržateľnú hospodársku prosperitu a zamestnatelnosť pri presadzovaní demokratických hodnôt, sociálnej súdržnosti, aktívneho občianstva a medzikultúrneho dialógu.

Tieto účely sú odrazom vízie vzdelávania vypracovanej Radou Európy (v odporúčaní CM/Rec(2007)6), ktorá obsahuje štyri hlavné účely:

1. budovanie rozsiahlej znalostnej základne,
2. príprava na trh práce,
3. príprava na život v úlohe aktívnych občanov a
4. osobný rozvoj.

Prvé dve oblasti sú z veľkej časti tie, na ktoré sa zameriavajú štátne školy. Napriek tomu, snáď pod tlakom volatilných, neistých, zložitých a nejasných podmienok, v ktorých v súčasnosti žijeme, sa vzdelávaniu a výchove k občianstvu a osobnému rozvoju dostáva čoraz viac pozornosti. Spoločná zodpovednosť za vzdelávanie a rozhodnutie, čo je dôležité, aby sa deti a mladiství učili je možná vtedy, keď budú všetky zainteresované strany spolupracovať na dosahovaní spoločných cieľov: rodičia, vzdelávacie inštitúcie, občianska spoločnosť a samotní mladí ľudia.

Čoraz viac pedagógov experimentuje v rámci učebných osnov s cieľom vytvoriť vzdelávacie činnosti zamerané na vyučovanie hodnôt, postojov, zručností a vedomostí, ktoré študenti potrebujú, aby mohli byť prínosom do demokratickej kultúry. Vnášajú do vzdelávacích činností a prostredia triedy demokratické procesy, ako napríklad demokratické riadenie triedy, štruktúry spoločného vzdelávania, participatívne (seba- a partnerské-) hodnotenie a účasť občianskej spoločnosti počas vzdelávacej dráhy mladých ľudí.

S narastajúcim uvedomením odborníkov na vzdelávanie, že potreby vo vzdelávaní sa menia, vstupujeme do „správneho okamihu“.

Prehodnotenie vzdelávania: Je čoraz zreteľnejšie, aké dôležité je vyučovať a učiť sa aktívne občianstvo

V posledných rokoch sa všeobecne uznáva potreba zmeny vzdelávania. Niekoľko medzinárodných asociácií a organizácií vydalo na tento účel dôležité dokumenty. Okrem odkazov poskytnutých v úvode stojí za zmienku aj to, že *manifest Rady Európy: Vzdelávanie pre zmenu - zmena pre vzdelávanie* (2014) zdôrazňuje, že je dôležité prehodnotiť vzdelávanie: „Modely vzdelávania, ktoré sme zdedili z minulosti, sú často elitárske, hierarchické a exkluzívne, čo sú znaky, ktoré sa možno v priebehu rokov zjemnili, avšak neboli skutočne spochybnené demokratizáciou sekundárneho a terciárneho vzdelávania, ktorú mnohé krajiny zažili v posledných desaťročiach“ (Rada Európy, 2014, str. 21).

Na základe preskúmania očakávaní, ktoré zamestnávateľia majú od absolventov škôl v 21. storočí, sme zistili, že spolupráca, riešenie komplexných problémov, kritické myslenie, samostatnosť, kreativita, empatia, zodpovednosť, emocionálna inteligencia, multiperspektivita, gramotnosť v IKT a pripravenosť na celoživotné vzdelávanie sú veľmi dôležité zručnosti. Avšak nie je pravdepodobné, že hierarchické vzťahy v školách a tradičné frontálne metódy vyučovania oddelených školských predmetov by mohli tieto zručnosti a kvality u študentov dostatočne rozvinúť. *Manifest* na to veľmi jasne upozorňuje: „Aby bolo možné zmeniť správanie a uprednostniť integráciu nových konceptov a hodnôt, študenti by profitovali zo zážitkového vzdelávania v rámci sociálno-konstruktivistického prístupu, ktorý by im umožnil pozorovať, zamýšľať sa, porovnávať, robiť výskum a experimentovať, čo sú činnosti, ktoré často nie sú dostatočne integrované do tradičného výberu, ako „učenie sa naspamäť“ a frontálnych prístupov, kde je jeden „pedagóg, ktorý vie a rozpráva“ a „študent, ktorý nevie a počúva“ (Rada Európy, 2014, str. 20).

Na základe projektu, ktorý začal v roku 2013, Rada Európy prijala *Referenčný rámec kompetencií pre demokratickú kultúru* (2017), čím vytvorila normatívne usmernenia, ktoré môžu štátne orgány a zainteresované subjekty v oblasti vzdelávania použiť a prispôbiť si podľa vlastného uváženia. Tento rámec poskytuje komplexný model kompetencií, ktoré študenti potrebujú nadobudnúť, ak sa majú efektívne zúčastňovať na demokratickej kultúre, spolu s deskriptormi a usmerneniami na jeho zavedenie.

Aby si študenti tieto zručnosti rozvinuli, úloha učiteľov sa musí vyvíjať. „Učitelia ako sprostredkovatelia vzdelávania v prepojenom svete budú podporovaní, aby u seba rozvíjali konkrétne prierezové zručnosti popri kompetenciách špecifických pre ich akademický predmet“ (Rada Európy, 2014, str. 24). Toto sa stalo o to dôležitejším, odkedy bol zavedený *Rámec pre globálne kompetencie* (OECD-PISA, 2018). Ako uvádza webová stránka OECD-PISA, „globálna kompetencia je schopnosť preskúmať miestne, globálne a medzikultúrne otázky, pochopiť a oceniť perspektívy a svetonázory iných, zapájať sa do otvorených, vhodných a účinných interakcií s ľuďmi z iných kultúr a konať v prospech kolektívneho blaha a trvalo udržateľného rozvoja“ (2018).

S ohľadom na tento vývoj vzniká otázka, ako môžeme učiteľov čo najlepšie podporiť v rozvoji týchto kompetencií u nich samých a u ich študentov, aby sa mohli vzdelávať k zmene a zmeniť na účely vzdelávania.

Umožniť učiteľom rozvíjať si kompetencie 21. storočia

Beijard, Meijer, Morine-Dershimer a Tilemma (2005) požadujú predefinovanie profesionality učiteľov s dôrazom na zvýšenie kvality myslenia a učenia sa učiteľov v stále sa

meniacom prostredí. Požadujú dynamický prístup k vyučovaniu a učeniu sa učiteľov, v ktorom sa stáva rozhodujúcim rozvoj učiteľskej identity. Učiteľská identita si vyžaduje rozvoj niečoho, čo Mockler (2011) charakterizuje ako „politické vedenie“ učiteľov, alebo ich schopnosť podporiť kritické a reflektívne vzdelávanie k demokracii. Je to práca, ktorá nikdy neskončí: podstatou je záväzok k celoživotnému vzdelávaniu a zážitkové vzdelávanie.

Learn to Change, medzinárodná MVO, ktorá podporuje rozvoj celej osoby v rámci sociálnej spravodlivosti a kreatívnej ľudskej emancipácie, vytvorila *Demokratické kartičky pre všetkých*. Ide o súbor 60 kariet určených pre jednotlivcov alebo skupiny, aby sa zamysleli nad svojimi postojmi, zručnosťami, vedomosťami a znalosťami a mohli tak lepšie prispieť k tvorbe demokratických priestorov a zlepšiť svoje vlastné postupy a správanie. Kompetencie, ktoré potrebujeme na demokraciu, sú vyhľadávané v meniacoch sa pracoviskách: zručnosti 21. storočia, ako adaptabilita, schopnosť spolupracovať s inými naprieč hranicami a riešenie komplexných problémov sú žiadané.

Učiteľské vydanie demokratických kartičiek je určené konkrétne na to, aby pomohlo učiteľom zamyslieť sa, preskúmať a zlepšiť svoje postoje, zručnosti a vedomosti pri uplatňovaní demokratických procesov alebo skúseností v triede a zlepšilo ich vlastné postupy. Kartičky identifikujú a charakterizujú kľúčové činnosti, ktoré ľudia, ktorí sprostredkovávajú vzdelávanie, môžu rozvíjať s cieľom podporiť inkluzívne a demokratické prostredia.

Learn to Change vytvorila rad činností využívajúcich *Demokratické kartičky*, aby zapojila zainteresované subjekty. Tieto činnosti sú k dispozícii na oficiálnej webovej stránke MVO (www.learntochange.eu).

- Revidované posudzovanie a hodnotenie
- Moja cesta - sebahodnotenie študentov a učiteľov pomocou demokratických kartičiek
- Rýchle rande pre demokraciu
- Sedem nápadov na demokratickejší rok v škole
- Webinár „Rozvoj podnikavého občana“ pre School Education Gateway
- Webinár o *Demokratických kartičkách*

Existujú aj iné bezplatné zdroje, ktoré podporujú tvorbu demokratických školských prostredí a rozvoj demokratických kompetencií, ako napríklad:

- **Kompas:** príručka k vzdelávaniu k ľudským právam, ktorá poskytuje mládežníckym lídrom, učiteľom a iným pedagógom konkrétne nápady a praktické činnosti na zaujatie, zapojenie a motiváciu mladých ľudí.

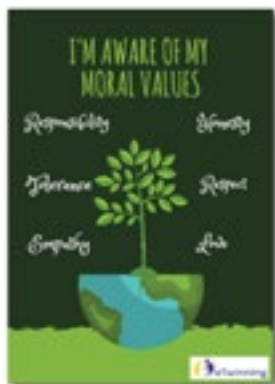
- **Compasito:** poskytuje deťom, pedagógom, učiteľom a rodičom činnosti a metódy, ktoré predstavujú deťom ľudské práva tvorivým a prístupným spôsobom.
- **Úlohy pre demokraciu:** 60 činností na učenie sa a hodnotenie prierezových postojov, zručností a vedomostí v príručke pre pracovníkov vo formálnom a neformálnom vzdelávaní, ktoré vypracovalo spoločenstvo praxe programu Pestalozzi v rámci Rady Európy

Dúfame, že prístup k takýmto zdrojom podporí učiteľov v experimentovaní s novými myšlienkami za podpory vhodných možností vzdelávania učiteľov.

2.2 Inšpiratívne projekty eTwinning

V programe eTwinning sa študenti a učitelia pravidelne zaoberajú témami, ktoré sa týkajú ľudských práv, hodnôt a demokratickej kultúry. Tu je niekoľko príkladov nedávnych projektov eTwinning so zameraním na tieto témy:

📌 „I am aware of my moral values“ (Uvedomujem si svoje morálne hodnoty)

Vek študentov:

4 - 15

Krajiny:

Grécko, Rumunsko,
Tunisko, Turecko

Ako sa píše v úvode, vzdelávanie je nástroj, pomocou ktorého sa dá lepšie určiť a pochopiť, ktoré hodnoty je dôležité a podstatné sprostredkovať. Tento projekt sa zameriaval na univerzálne morálne hodnoty, ako tolerancia, empatia, láska, úcta, zodpovednosť a česťnosť. Študenti a učitelia pracovali spoločne, aby pozdvihli povedomie o aktívnom občianstve a zlepšili si svoje zručnosti v anglickom jazyku realizáciou každomesačných činností. K činnostiam patrila tvorba časopisu, ktorý charakterizuje každú morálnu hodnotu a jej význam, spoločná webová stránka, online diskusia a spoločná mozaika, ku ktorej prispela každá škola. Ďalšie činnosti boli umelecké

a remeselné, ako napríklad výroba papierových kvetov a tričiek, ktoré navrhli študenti. Projekt sa ukončil výstavou v jednej zo škôl v Turecku, kde bola vystavená práca študentov a učiteľov.

Odkaz na TwinSpace: <https://twinspace.etwinning.net/57121>

➡ „Myriem and friends: citizens of a better world” (Myriem a priatelia: občania lepšieho sveta)

Vek študentov:

5-17

Krajiny:

Chorvátsko, Cyprus, Grécko,
Poľsko, Portugalsko, Rumunsko,
Slovinsko, Španielsko,
Tunisko, Ukrajina

Myriem je bábika z Tuniska a ústredná postava v tomto projekte. Študenti z ostatných krajín vytvorili vo svojich školách pre ňu priateľov a Myriem spolu so svojimi priateľmi potom precestovala 10 krajín. V každej krajine strávila tri mesiace, čo pre študentov slúžilo ako úvodný bod pre prácu na univerzálnych ľudských hodnotách. Bábiky sa používali ako nástroje na podporu hodnôt, ako je tolerancia, priateľstvo, rovnosť, mier, úcta a zodpovednosť. Študenti vytvorili medzinárodný kalendár so sviatkami a pamätnými dňami vo všetkých krajinách, aby mohli spoznať tieto rôzne kultúry. Získali inšpiráciu, aby tiež podnikli iniciatívy spojené s týmito hodnotami vo svojich miestnych komunitách a mimo nich. Myriem a priatelia sa vrátili späť domov, ale predtým sa ešte všetci spolu stretli v „Concordville“, imaginárnej ideálnej krajine, ktorú vytvorili študenti. „Concordville“ zahŕňal hodnoty a správanie, ktoré boli podľa študentov nevyhnutné pre spravodlivú spoločnosť a ktoré boli potom zdokumentované v spoločne napísanom manifeste: „Concordville je komunita našich snov, ktorá presahuje štátne hranice“. Manifest vytvorili študenti formou hry na hľadanie pokladu, ktorým boli hodnoty, počas ktorej študenti pomocou QR kódov vyplňali tajničku a slová z nej použili na tvorbu manifestu. Manifest ilustruje ľudské práva a hodnoty, o ktorých sa učili a diskutovali počas projektu. Študenti tiež pomocou Thinglink vytvorili interaktívny obrázok s ľudskými hodnotami a napísali spoločný príbeh „Chlapec zo Sýrie“ a denník utečenca, pričom používali spoločný Google dokument, do ktorého vložili kresby od najmladších partnerov zapojených do projektu. Projekt vytvoril možnosti a povzbudil študentov k diskusii o „zložitých“ otázkach, ako obchodovanie s ľuďmi, hlad a nerovnomerné rozdelenie bohatstva, začlenenie a iné.

Odkaz na TwinSpace: <https://twinspace.etwinning.net/9507>

„Sparks“ (Iskry)

Vek študentov:

11-18

Krajiny:

Azerbajdžan, Česká republika, Francúzsko,
Gruzínsko, Nemecko, Taliansko, Malta,
Nórsko, Poľsko, Portugalsko, Srbsko,
Španielsko, Tunisko, Turecko, Ukrajina,
Spojené kráľovstvo

V tomto projekte sa študenti učili, vyhľadávali informácie a objavovali Ciele OSN pre trvalo udržateľný rozvoj do roku 2030, ktoré, ako už bolo spomenuté v úvode, sú výborným úvodným bodom na prehodenie vzdelávania a jeho úlohy v modernej spoločnosti. Projekt pozdvihol povedomie o trvalo udržateľnom rozvoji v ich školách a komunitách. Študenti začali spoločným výskumom zameraným na každý zo 17 cieľov: Žiadna chudoba, Žiadny hlad, Kvalitné vzdelávanie, Rodová rovnosť, Zníženie nerovností, Ochrana klímy, Mier, spravodlivosť a silné inštitúcie a Partnerstvá za ciele. Vypracovali európsky slovník, aby všetci študenti pochopili, čoho sa tieto ciele týkajú. Keď sa študenti zaoberali cieľom Kvalitné vzdelávanie, učili sa o problémoch, ktorým čelia deti na celom svete z hľadiska školskej dochádzky a o rozdieloch v kvalite vzdelávania vo svete. Keď pracovali s cieľom Zníženie chudoby, mali za úlohu zistiť, ako sa dá „vyžiť z \$1.25 na deň“, pričom robili fotky v miestnych potravinách a v miestnych kaviarňach a v reštauráciách sa pýtali, čo si môžu za túto sumu kúpiť. Počas projektu študenti pracovali v národných a medzinárodných skupinách, riešili otázky uskutočňovania týchto cieľov a diskutovali o tom, aký krok by mohli podniknúť vo svojich miestnych komunitách, aby boli trvalo udržateľnejšie. Študenti si tiež zdokonalili svoje zručnosti v angličtine, matematike a IKT, ako aj komunikačné a prezentačné zručnosti a stali sa globálnymi občanmi, ktorí sa pokúšajú nájsť riešenia na najdôležitejšie globálne otázky súčasnosti.

Odkaz na TwinSpace: <https://twinspace.etwinning.net/43401>

➡ „Herit@ge Matters” (Dedičstvo je dôležité)

Vek študentov:

12-15

Krajiny:

Belgicko, Chorvátsko, Nemecko,
Grécko, Portugalsko, Moldavská
republika, Rumunsko

Ako sa spomína v úvode tejto kapitoly, vzdelávanie mladých ľudí k aktívnemu občianstvu začína v škole. Učitelia hrajú dôležitú úlohu v budovaní demokratických školských prostredí a podporujú študentov v tom, aby prevzali vedúcu úlohu a konštruktívne vyjadrovali svoje názory. Toto sa dialo v projekte „Herit@ge Matters”: študenti skúmali hodnoty, ako rovnosť, úcta, tolerancia a rozmanitosť. Vychádzajúc z týchto základných hodnôt sa potom zaoberali témami, ako spravodlivosť a vystupovanie proti diskriminácii a nespravodlivosti. Študenti vytvorili spoločný panel ľudských práv, kde spoločne preskúmali každé ľudské právo v deklarácii ľudských práv pomocou replík umeleckých diel. Ako pripomienka pre študentov sa vybral a počas projektu figuroval nasledujúci citát z Denníka Anny Frankovej: *“Aké úžasné je, že nikto nemusí ani chvíľu čakať, aby začal robiť svet lepším.”*

Počas projektu študenti vytvorili spoločný e-časopis, ktorý rieši otázku demokracie, demokratických hodnôt a súvisiacej problematiky v Európe a inde vo svete. V časopise s názvom „Naši hrdinovia” si študenti vybrali a učili sa o osobnostiach spájajúcich sa s právami, hodnotami a demokraciou. Študenti čítali a študovali Denník Anny Frankovej alternatívnou formou, takže si rozvíjali zručnosti v kritickom čítaní, precvičovali si tvorivé písanie a učili sa o demokratickom povedomí v súčasnosti v súvislosti s minulosťou. Písali Anne v role imaginárnej priateľky Kitty. Tieto listy neskôr iní partneri spracovali do predstavenia, ktoré sa tešilo pozitívnej odozve iných partnerov, rodičov a lokálnych médií. Partneri vytvorili webovú stránku o kultúrnom dedičstve v súvislosti s ľudskými právami a demokraciou, prostredníctvom ktorej šírili výsledky projektu do celého sveta. Táto stránka prezentuje názory mladých ľudí zapojených do projektu, ako aj umelecké diela, životný štýl, históriu, poéziu a gastronómiu, ktoré majú spoločné a ktoré si cenia.

Odkaz na TwinSpace: <https://twinspace.etwinning.net/50844>

► „Expressing the Way We Are“ (Vyjadrujeme to, kto sme)

Vek študentov:

15 - 17

Krajiny:

Dánsko, Poľsko,
Rumunsko, Turecko

Prehodnotenie vzdelávania, ako sa píše na začiatku tejto kapitoly, je jedným z cieľov Manifestu Rady Európy o vzdelávaní pre zmenu. Táto perspektíva sa vo veľkej miere uplatňuje v projekte „Expressing the Way We Are“, ktorého pôvod vychádza z poznatku, že súčasná generácia študentov je úplne iná ako predchádzajúce. Študenti sú neustále vystavovaní obrovskému množstvu informácií prostredníctvom rôznych médií a zábavy. Učitelia z Dánska, Poľska, Turecka a Rumunska vymysleli tento projekt s cieľom zvýšiť toleranciu k rôznym kultúram, zlepšiť kritické myslenie a prehĺbiť znalosti konceptov, ako sú ľudské práva, demokratické povinnosti, bezpečnosť na internete a rozhodovanie.

Počas celého projektu sa realizovali online a offline činnosti, ktoré začali tak, že študenti pracovali v tímoch na tvorbe plagátov, ktoré ilustrovali demokratické témy a význam demokracie. Plagáty boli ručne vyrobené, namaľované a vytvorené v online prostredí pomocou nástrojov na tvorbu fotokoláže. Študenti mali za úlohu napísať články ako investigatívni novinári, ktorí informujú o otázkach rozšírených v demokratických systémoch. Túto spoločnú činnosť iniciovali študenti, ktorí si vybrali témy a spoločne v medzinárodných tímoch napísali články. Články sa potom zozbierali a publikovali v online časopise s názvom „Demokracia v našich životoch“. A nakoniec počas mobility v programe Erasmus+, keď došlo k osobnému stretnutiu, sa študenti zapojili do radu debát, počas ktorých skupiny preberali relevantné témy, spoločne navrhovali riešenia, vyjadrovali názory a diskutovali s inými skupinami využívajúc argumenty pre a proti.

Odkaz na TwinSpace: <https://twinspace.etwinning.net/11338>

2.3 Navrhované činnosti eTwinning

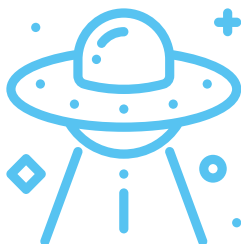
Deti je potrebné učiť, aby si vážili demokraciu ako spôsob života. Zručnosti potrebné na budovanie demokracie sa nerozvíjajú automaticky, takže vyučovať demokraciu znamená pripravovať deti na to, aby sa stali občanmi, ktorí ju budú v budúcnosti chrániť a formovať. Demokracia by preto mala byť kľúčovým aspektom v každej forme vzdelávania už od najútlejšieho veku. Demokratické vzdelávanie je postavené na podpore zvedavosti, diskusii, kritickom myslení a učení sa preberať zodpovednosť za svoje činy. Takéto vzdelávacie výsledky sa najlepšie dosahujú prostredníctvom činnosti. Napriek tomu, že deti by mali chápať hlavné koncepty demokracie, najlepším cvičením je žiť a konať v demokratickom prostredí. Školy, inštitúcie, detské kluby, organizácie a rodiny, ktoré rešpektujú demokratické zásady a majú skutočnú demokratickú štruktúru, fungujú ako najlepšie vzory, od ktorých sa deti učia, čo je to demokracia.

„Je nevyhnutné podporovať u detí a mladých ľudí demokratickú kultúru a ľudské práva, pretože postoje a správanie sa formujú v ranom veku a môžu mať rozhodujúci vplyv na ich účasť na verejných záležitostiach v budúcnosti.“
Závery fóra Rady Európy pre budúcnosť demokracie, jún 2007

Ľudské práva a demokracia sú recipročné koncepty. Ľudské práva tvoria základ každého demokratického systému, ale potrebujú ho, aby ich obraňoval a garantoval.

Nasledujúce činnosti sa dajú integrovať do projektov eTwinning s cieľom rozvinúť u študentov chápanie demokratickej účasti.

„A visitor from another planet“ (Návštevník z inej planéty)

Študenti sú vedení k tomu, aby zapojením svojej predstavivosti a tvorivosti navrhli a vyrobili bábku z inej planéty, ktorú si budú vymieňať s partnerskými školami. Učitelia požiadajú svojich študentov, aby pouvažovali nad tým, čo by sa chcel návštevník z iného sveta dozvedieť o ľuďoch a aby nakreslili obrázky, pomocou ktorých mu vysvetlia, čo to znamená byť človekom. Partnerské školy si vymenia svoje kresby a úvahy v priestore TwinSpace a potom o jednotlivých perspektívach diskutujú v triede.

Vek: 4-7 | **Nástroje:** Remeselné pomôcky, pastelky, ceruzky, farba, papier

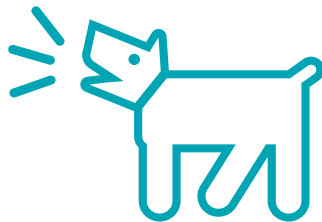
„Celebrating the Universal Children’s Day“ (Oslava Svetového dňa detí)

Každý rok 20. novembra oslavujeme Medzinárodný deň práv dieťaťa. Študenti v každej triede diskutujú o Dohovore o právach dieťaťa a pripravujú zoznam 10 práv, ktoré sú pre nich najdôležitejšie. Partneri potom spolupracujú a vytvoria zoznam 10 práv dieťaťa, na ktorých sa všetci dohodnú. Potom si každá trieda vyberie jedno z nich a nakreslí na papier alebo pomocou online nástroja niečo, čo ho znázorňuje. Partneri sa o kresby podelia v priestore TwinSpace a následne ich vytlačia. Nakoniec študenti vytvoria videozáznamy, v ktorých vyslovia jednotlivé práva vo svojom jazyku. Všetky videá sa zozbierajú a pripraví sa spoločné video, v ktorom vidieť a počuť tieto práva v rôznych jazykoch.

Vek: 4 -7 | **Nástroje:** YouTube, papier, Colorillo

„My doggy’s rights“ (Práva môjho psíka)

Partnerské triedy použijú mäkkých hračkárskech psov ako maskotov a navzájom si ich pošlú. Učitelia nechajú študentov dať psovi meno a zamyslieť sa nad vecami, ktoré potrebuje na to, aby bol šťastný, zdravý a v bezpečí, pričom sa majú zamerať na to, kto je zodpovedný za to, aby pes dostal veci, ktoré potrebuje. Keď trieda definuje potreby, učiteľ sa študentov spýta, či má pes právo na uspokojenie týchto potrieb.

Potom, ako sa trieda niekoľko dní stará o hračkárskeho psa, požiadajú učitelia študentov, aby sa zamysleli nad tým, čo potrebujú deti pre šťastný, bezpečný a zdravý život a kto je zodpovedný za to, aby im tieto veci zabezpečil. Študenti hovoria o právach dieťaťa a o svoje odpovede sa podelia s partnermi. Deti si potom môžu vybrať jedno právo a vytvoriť umelecké dielo, ktoré sa vloží do priestoru TwinSpace. Každá škola môže potom v závere projektu usporiadať výstavu týchto umeleckých výtvorov.

Vek: 5-10 | **Nástroje:** papiere a pastelky, Artsteps

„Advertising human rights“ (Reklama na ľudské práva)

Potom, čo sa študenti všetkých partnerských škôl učili a diskutovali o Dohovore OSN o právach dieťaťa⁶, majú si vybrať jedno právo, ktorým by sa chceli ďalej zaoberať. Na základe ich výberu sa vytvoria 4-6 členné medzinárodné skupiny, ktoré dostanú za úlohu vytvoriť krátku televíznu reklamu, ktorá informuje ľudí o konkrétnom práve.

6 <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>

K tvorbe reklamy pristupujú rôznymi spôsobmi, ako napríklad: príbeh, ktorý zahrajú, pieseň, ktorú zaspievajú, kreslený film, ku ktorému pripravia scenár, alebo rozhovor s odborníkom. Keď sa dohodnú na koncepte, môžu usporiadať partnerské online stretnutie, na ktorom si vymenia nápady a spätnú väzbu. Po stretnutí sa skupiny pustia do tvorby reklám, ktoré po dokončení môžu publikovať v priestore TwinSpace a hlasovať o tú najpopulárnejšiu.

Projekt sa môže ukončiť online informačným stretnutím, kde sa prediskutujú otázky, ako napríklad: kto potrebuje vzdelávanie o ľudských právach, prečo je dôležité, aby ľudia vedeli o svojich právach a sú reklamy dobré na sprostredkovanie dôležitých odkazov?

Vek: 8-15 | **Nástroje:** videokonferencie, PollEverywhere, Dotstorming

„Deprivation of human rights“ (Odpieranie ľudských práv)

Učitelia povedia žiakom nasledujúci príbeh: „Včera jeden novinár napísal článok, ktorý rozhneval prominentného politika. V nasledujúci deň sa traja muži vlámali do domu novinára a uniesli ho. Nikto nevie, kde sa novinár nachádza a nepodnikajú sa žiadne oficiálne kroky k jeho nájdeniu“. Študenti si majú prečítať Všeobecnú deklaráciu ľudských práv⁷ a určiť, ktoré konkrétne články boli porušené. Potom v medzinárodných tímoch napíšu ministrom spravodlivosti, upozornia ho na porušenie týchto práv a požiadajú o opatrenie, alebo napíšu novinový článok o tom, čo sa stalo. Študenti by sa mali zamerať na jazyk a tón hlasu, ktorý použijú na základe cieľovej skupiny, pre ktorú je text určený.

Vek: 10 -14 | **Nástroje:** MeetingWords

"Guessing Rights game" (Hra - uhádni právo)

Partneri sa čítaním Všeobecnej deklarácie ľudských práv oboznámia s tým, čo sú to ľudské práva. Vyberte si čas spojiť sa s partnermi prostredníctvom videokonferencie a zahrajte si hru, v ktorej budete hádať. Študent z každej partnerskej triedy dostane jedno ľudské právo, ktoré musí nakresliť, zatiaľ čo študenti z partnerskej triedy sa pokúšajú uhádnuť, o aké právo ide. V druhom kole študent z druhej triedy kreslí ľudské právo a triedy sa striedajú, aby dali každému študentovi možnosť kresliť. Víťazom sa stáva trieda, ktorá získa najviac bodov. Môžu kresliť len obrázky. Čísla, slová, alebo rozprávanie nie je povolené.

Vek: 10-15 | **Nástroje:** papier, perá, ceruzky, pastelky, videokonferencie

⁷ <https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/index.html>

„Your rights end where mine begin“ (Tvoje práva končia tam, kde moje začínajú)

Každý partner zorganizuje debatu o podstate slobody prejavu a práve na ochranu pred diskrimináciou. Študenti sú nabádaní k tomu, aby si vymieňali názory a diskutovali o zážitkoch z vlastného života.

Učiteľ otvorí TwinBoard a požiada študentov zo všetkých partnerských škôl, aby odpovedali na nasledujúce otázky a vyjadrili tak svoj názor:

- Kde končia práva jednotlivca a začínajú práva skupiny?
- Môžu sa hranice medzi nimi meniť?
- V akých prípadoch?

Učiteľ vyzve študentov, aby spoločne napísali básne, hry alebo krátke príbehy o incidentoch týkajúcich sa problematiky ľudských práv, s ktorými sa stretli oni sami, alebo ich priatelia a rodiny. Študenti môžu pracovať v medzinárodných skupinách a výsledky sa môžu prezentovať v e-knihe.

Vek: 12 -18 | **Nástroje:** TwinBoard, MeetingWords, Issuu, Calameo

„Human Rights and decision making“ (Ľudské práva a rozhodovanie)

Učiteľ vytvorí Padlet s tromi stĺpcami: 1. V každom prípade, 2. Vo väčšine prípadov, 3. V niektorých prípadoch a napíše sériu výrokov, ktoré študenti pracujúci v 4-6 členných medzinárodných skupinách budú musieť kategorizovať. Študenti musia vo svojich skupinách pomocou čety v priestore TwinSpace diskutovať a dosiahnuť konsenzus o každom výroku. Mali by pridať výroky do Padletu bez toho, aby videli výber ostatných skupín.

O týždeň neskôr sa všetky triedy stretnú v online prostredí a prediskutujú výroky, pri ktorých dospeli skupiny k iným záverom. Potom diskutujú a debatujú, až kým sa celá skupina vzájomne nedohodne. Študenti môžu mať dovolené výroky prepísať, aby dosiahli konsenzus.

Vek: 15-18 | **Nástroje:** čet, videokonferencie

3. Kritickí myslitelia v bezpečnej škole

3.1 Ako pracovať s médiami: rozvoj zručností v kritickom myslení s ohľadom na stereotypy a predsudky

V roku 2016 sieť odborníkov pracujúcich na sociálnom rozmere vzdelávania a odbornej prípravy vo svojej správe informovala o niekoľkých výzvach a príležitostiach, ktorým čelí Európa v súvislosti s narastajúcou etnickou a náboženskou rozmanitosťou. Hlavným záverom bolo, že učebné osnovy musia viac odzrkadľovať rozmanitosť a byť inkluzívnejšie. Partnerské vzdelávanie bolo v správe spomenuté ako jedna z relatívne nových a účinných metód na tvorbu inkluzívnych tried. Jedným z predpokladov pre inkluzívne triedy je zapojiť mladých ľudí, aby boli v našich spoločnostiach aktívni a ako občania prispievali k demokracii. A všetko to začína rozvojom ich zručností v kritickom myslení⁸. V prvom rade je dôležité, aby sa zamysleli nad svojím miestom v spoločnosti, rozhodnutiami, ktoré robia a vplyvom, ktorý ich rozhodnutia majú na iných. Rozvoj zručností v kritickom myslení začína u pedagógov tým, že nechcú dávať študentom svoje vlastné odpovede na komplexné otázky týkajúce sa rozmanitosti a diskriminácie.

Karen Polak
medzinárodná vedúca projektu
Stories that Move: Toolbox
against discrimination, Dom Anny
Frankovej, Amsterdam

Neexistujú žiadne jednoduché alebo „správne“ odpovede, ktoré môžu dať študentom. Sami musia objaviť, prečo majú ľudia rôzne názory a pocity ohľadom identity a rozmanitosti a odlišné reakcie na diskrimináciu. Ukázalo sa, že správne riadená diskusia zapája študentov a aktivuje u nich sebaopoznávanie. Väčšina učiteľov však nemá odbornú prípravu viesť konverzácie o citlivých a komplexných témach.

Monique Eckamann, emeritná profesorka v Škole sociálnej práce na Univerzite aplikovaných vied v západnom Švajčiarsku v Ženeve napísala rozsiahle práce o tom, aké dôležité je uznať sociálnu pozíciu jednotlivca v súvislosti s diskrimináciou. Len vďaka jej názorom sme začali uvažovať o konkrétnej iniciatíve, ktorá by sa zaoberala týmito otázkami a ktorá vyústila do projektu „Stories that Move“.

⁸ Odporúčila to aj Rada EÚ („Odporúčanie o podpore spoločných hodnôt...“, 22. máj 2018) členským štátom: že by mali pokračovať v podporovaní kritického myslenia a mediálnej gramotnosti (...) aby pozdvihli povedomie o rizikách spojených so zdrojmi informácií a pomohli mladým ľuďom precvičovať si kritické myslenie.

Stories that Move

Iniciatíva „Stories that Move⁹“ bola založená s cieľom vytvoriť bezpečné online a offline priestory na pojednávanie o zložitosti a citlivosti tém, ako je diskriminácia, nedostatok začlenenia a rozmanitosť.

Stories that move sa ako online nástroj vyvinul z tlačných učebných zdrojov o antisemitizme a iných formách diskriminácie, ktoré vytvoril Dom Anny Frankovej v spolupráci s ODIHR (Úrad pre demokratické inštitúcie a ľudské práva/OBSE)¹⁰. V rokoch 2007 až 2017 sa projekt rozšíril do 15 krajín, z ktorých každá vypracovala národné verzie týchto materiálov so spoločným jadrom, ale obsahom špecifickým pre danú krajinu. Materiály prevzali názory mladých ľudí hovoriacich o svojej identite a zážitkoch ako úvodný bod a spájajú minulosť s prítomnosťou, aby umožnili učiacim sa zamyslieť sa nad kontinuitou. Boli doplnené zadaniami, ktoré podporujú študentov v tom, aby sa zamysleli nad rozhodnutiami, ktoré robia, keď sa stretnú s diskrimináciou.

Vystupovanie voči stereotypom: úloha médií

V projekte „Stories that Move: Súbor nástrojov proti diskriminácii“ spolupracovalo deväť organizácií zo siedmich európskych krajín na tvorbe mnohojazyčného online nástroja, ktorý pozostáva z piatich modulov, ktoré prevedú študentov súborom činností. Vo všeobecnosti je cieľom projektu *dojať* študentov, aby pociťovali súcit s inými, nadobudli nový pohľad na svet okolo nich a stali sa aktívnymi prispievateľmi k zmene. Obsahuje aj poznámky a odborné rady pre učiteľov.

Medzinárodná skupina odborníkov (okrem iných učitelia dejepisu a jazykov, vzdelávatelia v oblasti ľudských práv a sociálni psychológovia) čoskoro zistila, že existuje množstvo kľúčových tém, na ktorých sa projektový tím nedokázal zhodnúť, čo odzrkadľovalo situáciu v našej spoločnosti a v našich triedach. Práca s rozmanitosťou názorov sa stala neoddeliteľnou súčasťou fungovania projektu Stories that Move.

⁹ Stories that Move je medzinárodný projekt pre deti vo veku 14 rokov a viac, ktorý zahájil Dom Anny Frankovej a osem partnerských organizácií a ktorý je podporovaný programom Erasmus+ a nadáciou EVZ. Bezplatne dostupné v anglickom, nemeckom, maďarskom, slovenskom, poľskom, ukrajinskom a holandskom jazyku.

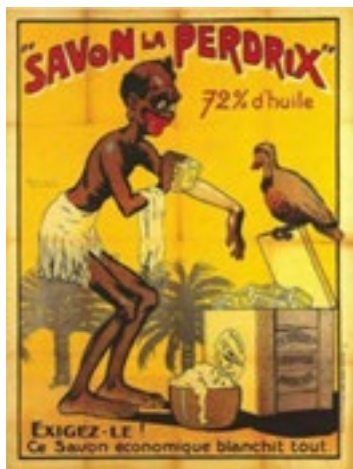
¹⁰ Pozri <http://tandis.odihhr.pl/> pre online publikácie vo väčšine jazykov.

Medzi témy preberané v online nástroji patrí to, ako sa stereotypy používajú v médiách, ako sa šíria predsudky a ako to môže ovplyvniť náš pohľad na svet okolo nás.

Časť s názvom *Ako pracovať s médiami* sa začína tým, že žiada študentov, aby sa pozreli na svoju vlastnú mediálnu „spotrebu“:

Každý deň si vyberáme médiá, ktoré „počúvame“ a ktoré ovplyvňujú naše vnímanie okolitého sveta. Ale niekedy nás tiež izolujú. Pozrime sa na „bubliny“, ktoré vytvárame. Ako môžeme filtrovať správy a byť kritický?

Študenti majú vyhodnocovať dôveryhodnosť svojich zdrojov informácií a často sú nečakane kritickí. Napriek tomu sa im môže zdať ťažké vyjadriť svoje názory alebo obavy týkajúce sa ich identity a reagovať na diskrimináciu. Stories that Move vytvára bezpečný priestor potrebný na výmenu názorov v online i offline prostredí.

Reklama z 19. storočia

V rámci jednej z lekcí zameraných na médiá študenti skúmajú reklamy obsahujúce sexistické, antisemitické, rasistické, protirómske a anti-LGBT+¹¹ obrázky. Je dôležité uvedomiť si, že niektoré z týchto obrázkov môžu byť zraňujúce, ale tiež že názory sa môžu líšiť. Študenti pracujú s rutinou „viditeľného myslenia“. Táto metodika im pomáha spomaliť, vidieť viac a porozumieť ich vlastnému procesu vzdelávania.

V prípade reklám, medzi ktorými sú rasistické reklamy na mydlo z 19. storočia, sa projekt Stories that Move pýta:

- Aké stereotypy sú použité v týchto obrázkoch?
- Ako je stereotyp vyobrazovaný?
- Prečo tvorcovia reklám využívajú stereotypy?

Práca s historickými reklamami názorne ukazuje sociálnu zmenu, ale môže tiež študentom poukázať na to, že až taká veľká zmena, ako by predpokladali, sa neudiala.

Z glosáru na stránke www.storiesthatmove.org:

Stereotypy - Všeobecne platný, ale veľmi zjednodušený obraz určitej skupiny. Môžu byť pozitívne, negatívne alebo neutrálne. Stereotypy môžu nútiť ľudí zveličovať rozdiely medzi skupinami tak, že ich nesprávne vnímajú ako homogénne, alebo sa zameriavajú len na rozdiely.

Predsudky - Vopred vytvorené názory na základe znakov, ako pohlavie, sexuálna orientácia, etnický pôvod alebo náboženstvo. Predsudky sa nezakladajú na logickej

11 Lesby, homosexuáli, bisexuáli a transsexuáli + iné skupiny sexuálnych a rodových menšín

úvahe alebo skutočnej skúsenosti. Sú prevažne negatívne a často sa používajú na zdôvodnenie diskriminácie. Na rozdiel od stereotypov majú predsudky emocionálny náboj. Ľudia majú často podvedomé predsudky, ktoré sa preto ťažko prekonávajú.

3.2 Inšpiratívne projekty eTwinning

Európska pracovná skupina pre občianstvo¹² konštatovala, že demokratická a inkluzívna školská kultúra, ktorá si cení rozmanitosť a aktívne poskytuje bezpečný priestor pre dialóg a diskusiu o kontroverzných otázkach, je nevyhnutná pre sociálno-emocionálne vzdelávanie, duševný rozvoj a nadobudnutie sociálnych a občianskych kompetencií.

V tomto kontexte je treba zdôrazniť, že komunita eTwinning je obzvlášť citlivá na otázky, ako e-bezpečnosť, šikanovanie, nenávistný prejav a falošné správy. Na platforme je množstvo projektov zaoberajúcich sa týmito témami, ktoré podporujú reflektívne uvažovanie a podporujú študentov vo výmene a spoznávaní svojich názorov v inkluzívnej atmosfére triedy. Najmä e-bezpečnosť je integrovaná do väčšiny projektov ako úvodná aktivita, v rámci ktorej sa študenti oboznámia s etiketou na internete a často sú to samotní študenti, kto pre ich projekt vypracuje pravidlá online správania.

Ďalej uvádzame niekoľko príkladov projektov, ktoré sa zaoberajú touto problematikou:

► „Take Care of me-Take Care of you“ (Postaraj sa o mňa - postarám sa o teba)

Vek študentov:
10 - 15

Krajiny:
Francúzsko, Taliansko, Poľsko,
Portugalsko, Ukrajina

Ako sme sa dozvedeli v úvode, vytvárať pre študentov príležitosti na zamyslenie sa nad rozmanitosťou, poskytovať im možnosti, aby sa mohli učiť od svojich spolužiakov a diskutovať o citlivých otázkach, ako je šikanovanie, sú nevyhnutné prvky inkluzívnej

¹² Pracovná skupina ET2020 pre podporu občianstva a spoločných hodnôt slobody, tolerance a nediskriminácie prostredníctvom vzdelávania na roky 2016-2018, „Prvky politického rámca“

triedy. Projekt „Take care of me- take care of you“ ponúka možnosť práve na to. Počas projektu mali študenti za úlohu podporovať pozitívne správanie realizáciou činností namierených proti šikanovaniu a spoznávaním iných kultúr, jazykov a tradícií. Študenti, ktorí pracovali v medzinárodných skupinách, vytvorili dva eko-stromy s pravidlami pozitívneho správania, ktoré slúžili ako referenčný bod pre študentov celej školy. Jednotlivé činnosti spolu s videokonferenciami, výmenou listov, plagátmi a anglickým letným táborom sa zamerali na činnosti proti šikanovaniu a zároveň podporovali kultúru tolerancie a jazykové zručnosti. Študenti tiež vytvorili komiks a videá namierené proti šikanovaniu s cieľom ukázať jeho emocionálny dopad. Letný tábor bol výbornou príležitosťou na to, aby sa všetci študenti zišli a spoločne pracovali v zmiešaných vedomostných skupinách. Mohli pracovať s inými študentmi s rôznou jazykovou úrovňou, spolupracovať, navzájom sa od seba učiť a praktizovať demokraciu. Študenti mali v jednotlivých fázach projektu možnosť robiť rozhodnutia z materiálu, ktorý použili na záverečnú štruktúru svojej práce.

Odkaz na TwinSpace: <https://twinspace.etwinning.net/23318>

➡ „Media education: From passive consumers to active creators“ (Mediálna výchova: od pasívnych konzumentov k aktívnym tvorcom)

Vek študentov:

12 – 20

Krajiny:

Grécko, Taliansko,
Portugalsko, Slovensko,
Španielsko

Ako sme sa už dozvedeli z projektu „Stories that Move: Súbor nástrojov proti diskriminácii“, spoznávanie vlastnej mediálnej spotreby je dôležité, aby sme dokázali vyhodnotiť dôveryhodnosť zdrojov informácií, ktoré používame, či ide o sociálne médiá, filmy, spravodajské kanály, piesne atď. Vyhodnocovaním týchto zdrojov informácií získavajú študenti možnosť kriticky sa zamyslieť a analyzovať zložité témy, zapájať sa do diskusií a pochopiť podstatu svojej identity a systému hodnôt a presvedčení. Projekt bol inšpirovaný Scottom Jasonom, vedúcim redaktorom

Orionu na Kalifornskej štátnej univerzite, ktorý tvrdí, že demokracia bez informovanej verejnosti je odsúdená k rozpadu a podporuje fakt, že gramotnosť a demokracia sa vzájomne ovplyvňujú v dynamickej reciprocite. V projekte spojilo svoje sily päť tried, ktoré sa zamerali na mediálnu výchovu, pričom ako hlavnú vyučovaciu metódu využívali praktický prístup. Študenti sa učili, ako používať jednoduché technológie a techniky tvorby médií tak, že vytvárali mediálne výstupy vo forme videa, spoločných novín, webovej stránky a proti-reklamy na tri hlavné témy: rodové stereotypy, zdravie a životný štýl a globálne otázky. Porovnávali a vymieňali si rôzne pohľady a spôsoby využitia mediálnych zdrojov zo svojich národných hľadísk a učili sa kriticky myslieť a byť aktívnymi, uvažujúcimi a zamýšľajúcimi sa aktérmi na rozdiel od pasívnych konzumentov, ktorí sa dajú ľahko zmanipulovať. Študenti počas projektu tvorili plagáty, videá, komiksy, upútavky, obaly kníh, hry a reklamné letáky informujúce o tejto problematike. Učitelia tiež vytvorili celý rad vyučovacích plánov, prezentácií a sprievodných materiálov na vyučovanie mediálnej výchovy a gramotnosti praktickým prístupom.

Odkaz na TwinSpace: <https://twinspace.etwinning.net/940>

☞ „Be a buddy, not a bully“ (Buď kamarát, nie tyran)

Vek študentov:

13 - 15

Krajiny:

Francúzsko, Grécko, Taliansko,
Poľsko, Rumunsko, Turecko

Ako sa dozvedáme z projektu „Stories that Move“, ukázalo sa, že správne riadená diskusia zapája študentov a aktivuje u nich sebazpoznávanie, čo na druhej strane pomáha mladým ľuďom hovoriť o svojej identite a skúsenostiach. Navyše zaoberať sa tým, ako sú citlivé témy prezentované v rôznych médiách, je zaujímavým cvičením, ktoré pomáha študentom tvoriť svoj vlastný obsah s väčším uvedomením. V projekte „Be a buddy, not a bully“ sa študenti zaoberali témami, ako nenávistný prejav, fyzické násilie a kyberšikanovanie takým spôsobom, že tvorili a revidovali rôzne mediálne zdroje. Spoločne skúmali problém, jeho dôvody, druhy a definície šikanovania a to, ako je prezentovaný v piesňach, filmoch a iných médiách. Študenti

potom zorganizovali kampaň proti šikanovaniu, v ktorej sa zamerali na pozdvihnutie povedomia o probléme násilia medzi spolužiakmi. Kampaň pripravili medzinárodné skupiny a každá z nich napísala scenáre a vytvorila nový mediálny kanál - komiks venovaný rôznym aspektom šikanovania. Na zvýšenie informovanosti o tejto téme v celej škole študenti pripravili plagáty proti šikanovaniu, ktoré tiež použili v súťaži o najlepšie logo projektu. Študenti pozvali členov miestnej komunity, aby sa zapojili do tvorby nástenných malieb vyzývajúcich k zastaveniu násilia v akejkoľvek forme.

Odkaz na TwinSpace: <https://twinspace.etwinning.net/46541>

➡ „No violence against women“ (Žiadne násilie voči ženám)

Vek študentov:

14 - 19

Krajiny:

Francúzsko, Taliansko,
Portugalsko, Španielsko,
Turecko

Karen Polak hovorí, aké dôležité je nechať študentov, aby sa sami zaoberali zložitými otázkami, nechať ich zamýšľať sa nad ich miestom v spoločnosti, voľbami, ktoré robia a tým, ako to vplýva na iných. Projekt sa zameriava na základné ľudské práva: právo žiť bez fyzického a emocionálneho násilia a právo na rešpekt a integritu tela a mysle. Počas projektu sa študenti rôznymi spôsobmi zaoberali témou násilia voči ženám, vrátane toho, ako sa dezinformácie, predovšetkým v sociálnych médiách používajú proti ženám, feminizmom a jeho kritikou a všeobecnejšie problémami týkajúcimi sa ľudských práv. Študenti riešili právne aspekty, keď sa učili o svojich štátnych ústavách a Európskom dohovore o ľudských právach a diskutovali o hodnotách rovnosti, dôstojnosti a koreňoch demokratickej účasti všetkých pohlaví.

Počas projektu sa študenti oboznamovali a zvyšovali svoju informovanosť o rodovej rovnosti a právach žien a pripravili informačné kampane vo svojich školách a spoločný online časopis. Na tvorbu kampaní používali Pow toon, kresby, prezentácie a narozprávany príbeh o ženách, ktoré sa oslobodili a udali násilníka. Online časopis obsahuje články s „inšpiratívnymi ženami v prítomnosti a minulosti, dojímavými

výpoveďami a výnimočnými prejavmi“. Časopis bol vytvorený spoločne pomocou Padletu, aby si študenti mohli vymieňať, komentovať a hlasovať za najlepšie články.

Odkaz na TwinSpace: <https://twinspace.etwinning.net/52985>

3.3 Navrhované činnosti eTwinning

Školy hrajú v živote študentov veľmi dôležitú úlohu a mali by im poskytovať prostredie, kde sa cítia bezpečne, aby mohli vyjadriť svoje názory a byť rešpektovaní. Učitelia by mali motivovať svojich študentov k aktívnej účasti na živote školy a k tomu, aby dospeli k dohode na spoločných pravidlách. Rozvíjanie schopnosti študentov kriticky myslieť je zásadné a je to ľahšie, keď študenti vzájomne komunikujú a spolupracujú. Spoluprácou na riešení problémov, výmenou názorov a diskusiou o rôznych témach si môžu vytvárať súvislosti medzi názormi, všimnúť si chyby alebo rozpory v uvažovaní a vyhodnotiť argumenty. Ďalej uvádzame niekoľko činností, ktoré vám môžu pomôcť rozvíjať zručnosti v kritickom myslení u študentov v každom veku.

„Our words and our behaviour can hurt others“ (Naše slová a správanie môžu zraniť iných)

Každá trieda vystrihne veľké papierové srdce, ktoré použije počas živej akcie v rámci videokonferencie. Každá partnerská trieda poskytne príklady vecí alebo slov, ktoré ľudia robia, alebo hovoria a ktoré zraňujú city iných. Za každý uvedený príklad študenti urobia na srdci záhyb. Potom študenti uvedú pozitívne slová alebo veci, z ktorých majú dobrý pocit. Za každý takýto príklad odstránia na srdci záhyb. Pri práci s mladými študentmi učiteľ preloží príklady do jazyka komunikácie.

Keď všetky triedy poskytnú príklady, učiteľ sa študentov spýta, ako vyzerá srdce. Študenti si uvedomia, že každé zraňujúce správanie zanechá stopy, ktoré ostanú zvonka vždy viditeľné.

Po ukončení online stretnutia sa môžu podeliť o láskavé správanie, z ktorého budú mať spolužiaci dobrý pocit.

Vek: 5 - 8 | **Nástroje:** videokonferencie, papier

„Bullying matching game“ (Hra na priradovanie s tematikou šikanovania)

Učitelia a študenti diskutujú o rôznych formách šikanovania, ako napríklad fyzickej, slovnej či sociálnej a uvedú príklady pre každú z nich. Učiteľ zozbiera od všetkých partnerov príklady šikanovania a vytvorí hru na priradovanie, v ktorej musia študenti priradiť príklady šikanovania k jednotlivým formám. Napríklad, pravidelne niekoho biť alebo búchať je fyzické šikanovanie, kým doberať si niekoho, pretože nie je dobrý v športoch je slovné šikanovanie. Študenti si môžu hru zahrať a pozrieť si správanie, ktoré ich spolužiaci uviedli. Počas online stretnutia sa môžu zamyslieť nad tým, čo by mohli urobiť, keď sa stretnú s incidentmi šikanovania.

Túto online hru môžu tiež predviesť iným triedam v škole s cieľom pozdvihnúť povedomie o šikanovaní.

Vek: 8 - 15 | **Nástroje:** ClassTools.net, videokonferencie

„Your words can hurt my feelings“ (Tvoje slová môžu raniť moje city)

Učitelia vytvoria Padlet s dvoma stĺpcami a povedia študentom, aby napísali zraňujúce komentáre, ktoré počujú v škole. Musia sa rozhodnúť, či je komentár „provokatívny/hravý“ alebo „extrémne bolestivý“ a zaradiť ho do náležitého stĺpca. Keď všetci partneri pridajú svoje komentáre, učiteľ usporiada v triede so študentmi diskusiu a zistí, či boli do stĺpcov zaradené rovnaké slová. Potom požiada študentov, aby kategorizovali slová podľa vzhľadu, schopnosti, sexuality a etnického pôvodu. Po zamyslení sa nad témou študenti pracujú v medzinárodných skupinách a navrhnu spôsoby na odstránenie nenávisťného prejavu v škole. Budú musieť navrhnúť tvorivý spôsob, ako prezentovať svoje návrhy, ako napríklad plagát, video alebo komiks.

Vek: 8 – 15 | **Nástroje:** Padlet, Canva, ToonDoo, Thinglink, Blaberize

„Labels and Stereotypes“ (Nálepky a stereotypy)

Učitelia so študentmi diskutujú o vplyve stereotypov a dávania nálepiek na jednotlivcov a skupiny ľudí. Dvaja partnerskí učitelia vyberú niekoľko fotografií znázorňujúcich ľudí v rôznych krajinách a prostrediach a vymenia si ich tak, aby ich študenti nevideli. Potom počas online stretnutia partneri striedavo prikkladajú fotky na čelo jedného zo študentov. Študenti z partnerskej triedy sa na každú fotku pozrú a vyslovia slová, ktoré vyjadrujú všeobecný názor spoločnosti na osobu na fotke. Slová môžu byť pozitívne alebo negatívne. Všetky slová sa zapisujú a študent má za úlohu uhádnuť identitu osoby na fotke na základe toho, ako reagovali ostatní.

Po použití všetkých fotografií môžu študenti diskutovať o tom, prečo sú nálepky a stereotypy nespravodlivé a o úlohe médií v podporovaní dávania nálepiek a stereotypizácie. Študenti to môžu rozvinúť a pripraviť prieskum, aby zistili, ako iní ľudia v komunite zareagujú na tie isté fotky. Na základe svojich zistení sa môžu rozhodnúť, ako riešiť tieto otázky v hlbšej rovine.

Vek: 10-14 | **Nástroje:** fotografie, videokonferencie

„The Fake News Detectives“ (Detektívi odhalujúci falošné správy)

Po triednej diskusii o falošných správach, ich následkoch a o tom, ako určiť, čo je pravda a čo nie, pripravia študenti každej partnerskej školy kvíz pre svojich spolužiakov. Otázky by mali obsahovať skutočné a falošné fotky a príbehy a študenti by sa mali rozhodnúť, či sú pravdivé alebo falošné. Keď sú kvízy hotové, zverejnia sa v priestore TwinSpace a študenti sú vyzvaní, aby ich vyplnili. Víťazi z každej triedy získajú certifikát o tom, že sú uznávaní detektívi v oblasti falošných správ! V rámci nasledovnej činnosti môžu študenti diskutovať o tom, aká pravda sa ukrýva za falošnými fotkami a príbehmi.

Vek: 12-18 | **Nástroje:** Kahoot, Quizziz

„What does hate speech mean to you?“ (Čo pre vás znamená nenávisťný prejav?)

Všetky partnerské školy diskutujú o tom, čo je to nenávisťný prejav na internete a vymenia si incidenty, ktoré sa stali im alebo iným ľuďom. Učitelia požiadajú študentov, aby vyhľadali definície „nenávisťného prejavu na internete“ a podelili sa o ne vo fóre.

Keď si preštudujú rôzne definície nenávisťného prejavu, učitelia im povedia, aby spoločne vypracovali svoju vlastnú definíciu. Mohli by začať tým, že budú skúmať, čo nie je nenávisťný prejav. Napríklad, nenávisťný prejav na internete nie je to, keď niekto pošle tweet vo forme povzbudivého výroku, ako „To bolo skvelé, som na teba veľmi hrdý!“ Alebo „Nenávisťný prejav na internete nie je hrubý a urážlivý“.

Možno bude jednoduchšie vytvoriť širšiu definíciu - takú, ktorá ilustruje tento pojem a každému objasňuje, čo je to nenávisťný prejav na internete. S veľkou pravdepodobnosťou to nebude len jedna krátka veta.

Učitelia vytvoria medzinárodné tímy a povedia študentom, aby prepísali/ sprostredkovali túto definíciu zaujímavejším a pútavejším spôsobom. Mali by si vybrať také médiá, s ktorými najradšej pracujú, ako animácia, mém, báseň, rap atď. Potom môžu študenti hlasovať za najlepšiu definíciu v každej kategórii. Nakoniec učitelia nechajú študentov diskutovať o tom, ako by sa táto prepísaná definícia dala propagovať s cieľom zvýšiť povedomie o nenávistnom prejave.

Vek: 12-16 | **Nástroje:** Biteable, Kapwing, Haiku alebo Acrostic poems, Rhymezone (Činnosť z projektu Selma, Hacking hate: <https://hackinghate.eu/>)

„Media: rights, freedom, propaganda“ (Médiá: práva, sloboda, propaganda)

Učitelia povedia žiakom, aby sledovali mediálne pokrytie aktuálnych udalostí v televízii, rádiu, novinách a na internete a zhromaždili a zverejnili v Padlete články/ videá/texty, ktoré sa im zdajú zaujímavé. Aký je vzťah medzi propagandou a právami a slobodami jednotlivcov? Učitelia o tom diskutujú so študentmi a usporiadajú online stretnutie s partnermi. Môžu tiež pozvať odborníka a prebrať túto tému viac do hĺbky.

Vek: 13 – 18 | **Nástroje:** TwinBoard, videokonferencie, Padlet

4. Mladí lídri, myslitelia, nositelia zmeny

4.1. Posilnenie mladých ľudí v účasti na živote spoločnosti

„Ako roky idú, ženy a muži si uvedomia, že najtrvácnejšia a najprínosnejšia vzdelávacia skúsenosť nepochádza z konkrétnych informácií získaných počas vyučovania v triede či predpísaných učebníc, ale z hodnôt získaných aktívnym zapájaním sa do zmysluplných otázok. Sme úspešní len vtedy, keď chápeme problémy a obavy iných a len vtedy, keď vidíme naše životy ako súčasť oveľa väčšieho sociálneho účelu“

(Manning Marable, 1997)

Osem úrovní účasti mladých ľudí V (Hart 1992:8.)

Základné právo detí zúčastňovať sa na akciách týkajúcich sa ich vlastného života bolo len relatívne nedávno uznané v Dohovore o právach dieťaťa (1989).

Rodičia majú veľmi dôležitú úlohu v povzbudzovaní detí slobodne vyjadrovať svoje názory na otázky, ktoré sú pre ne dôležité. Právo detí byť vypočutý sa týka všetkých činností a rozhodnutí, ktoré vplývajú na ich život: v ich rodine, škole, komunite a na úrovni štátnej politiky. Pri prijímaní rozhodnutí by sa mala venovať náležitá pozornosť názorom detí.

Vo svojej práci „Účast detí: od symbolizmu k občianstvu“, ktorú publikovalo výskumné centrum Innocenti organizácie UNICEF, upravil Roger Hart Rebrík participácie, koncept, ktorý vypracovala Sherry Arenstein a ktorý hovorí o zapájaní sa občanov do rozhodovania (1969) tak, aby zahŕňal

aj deti. Rebrík vysvetľuje rôzne stupne účasti na projektoch počnúc manipuláciou namiesto účasti, na spodku rebríka, po spoločné rozhodnutia s dospelými iniciované dieťaťom, v hornej časti (pozri obrázok).

Dozvedáme sa, že účasť, ako základné právo občianstva je definovaná ako „proces delenia sa o rozhodnutia, ktoré ovplyvňujú život človeka a život komunity, v ktorej žije“ (Hart, 1992). Podľa Harta by sme nemali očakávať, že sa deti zrazu stanú angažovanými občanmi vo veku 16, 18 či 21 rokov bez predchádzajúcej skúsenosti s tým, čo to znamená použiť svoj hlas, organizovať sa a ovplyvňovať svoj život. To znamená, že porozumenie demokratickej účasti a istota a schopnosť zúčastňovať sa sa dajú získať len postupne praxou a túto prax je potrebné začleniť do vzdelávania.

Rebrík už urobil veľmi veľa v zvyšovaní povedomia o symbolizme¹³, dekorovaní¹⁴, manipulácii, využívaní a zneužívaní detí dospelými v mene účasti detí. Napriek tomu je stále veľa situácií, v ktorých deti uviaznu na spodných priečkach rebríka. Deti sa napríklad používajú na vyjadrenie názorov dospelých, alebo majú povedať a urobiť veci, z ktorých profitujú skôr dospelí než deti.

Mladí ľudia by mali mať možnosť robiť rozhodnutia rovnako ako ľudia v akomkoľvek inom veku (Chanoff, 1981). Avšak účelom vzdelávania nie je len poskytnúť študentom možnosť voľby, ale aj konkrétne možnosti konať na základe svojich vedomostí, tvoriť riešenia a meniť a transformovať existujúce štruktúry, aby sa svet stal lepším miestom pre každého (Westheimer a Kahne, 1998).

V takom prípade je úloha učiteľov rozhodujúca. Učitelia by sa mali študentov pýtať na ich názory a dať im hlas a priestor vyjadriť ich stanoviská a konať na základe nich. Mladí ľudia sú lídrami dneška, nie zajtrajška. Existuje množstvo príkladov mladých ľudí, ktorí pozdvihli svoj hlas, aktívne sa zapojili do spoločnosti a priniesli zmenu. V tejto kapitole sa s vami podelíme o dva takéto príklady.

13 Symbolizmus sa v Hartovom rebríku používa na opis takých prípadov, v ktorých má dieťa zjavne možnosť vyjadriť sa, no v skutočnosti má malú alebo žiadnu možnosť vybrať si tému alebo štýl vyjadrovania a formulovať svoje vlastné názory“ (str. 9, Hart, 1992)

14 Dekorovanie sa podľa Harta týka „častých situácií, keď deti dostanú darčeky, ako napríklad tričko, ktoré súvisia s nejakým cieľom a môžu v takomto oblečení spievať alebo tancovať na podujatí, ale majú len malú predstavu o tom, čoho sa to týka a žiadnu možnosť vyjadriť sa k organizácii tejto udalosti“ (str. 9, Hart, 1992)

Europe on Track 6: Which Track?

Sandra Kebede
Opytovateľka/bloggerka,
Team Blue

Europe on Track (EoT) <https://www.europeontrack.org> je projekt, ktorý sa usiluje pozdvihnúť povedomie, vytvoriť priestor pre diskusiu a získať názory európskej mládeže na dôležité sociálne otázky. Tento projekt, ktorý iniciovala organizácia AEGEE Europe, je pod záštitou projektu „MyEuropeMySay“, ktorý je externým projektom organizácie AEGEE zameraným na účasť mládeže, kapacity mládežníckych organizácií, európske občianstvo a hodnoty a formálne prostriedky účasti. Prvé vydanie projektu bolo zahájené v roku 2013.

S podporou programu Erasmus+ dal projekt Europe on Track možnosť šiestim ambasádorm v dvoch tímoch (jeden videograf, jeden fotograf a jeden opytovateľ v každom tíme) precestovať vlakom 20 miest za jeden mesiac a viesť semináre, robiť rozhovory s mladými ľuďmi a organizovať podujatia v spolupráci s 200 dobrovoľníkmi z viac ako 20 európskych miest. Keďže miestnymi organizátormi sú členovia organizácie AEGEE, prebieha úzka spolupráca pri organizácii krokov na zabezpečenie podstatných súvislostí medzi témami projektu EoT a témami, ktoré sú relevantné pre navštvienenú komunitu mladých ľudí. Projekt ťaží zo svojho ľudového prístupu a rozmanitosti ambasádorov a organizátorov, ktorí si navzájom poskytujú možnosti partnerského vzdelávania.

Tento rok prebieha šieste vydanie projektu s názvom „Europe on Track 6: Which Track? Looking for Future of Europe through Youth Participation“. Jeho cieľom bolo identifikovať kritické otázky v Európe a posilniť mladých Európanov, aby sa stali aktérmi súčasnej demokracie. Projekt EoT ide príkladom: projektový tím a ambasádori sú všetko mladí ľudia, ktorí na každej zastávke aktívne tvoria hmatateľné výsledky, ako štatistiky o zmysle pre (európske) občianstvo u zapojených mladých ľudí, videá, fotky a príspevky v blogoch. Okrem toho sa účastníci seminárov zoznámia so svojou miestnou pobočkou organizácie AEGEE a rôznymi metódami účasti mládeže, čím budujú kapacitu v každej navštívenej komunite. A nakoniec, týždeň po voľbách do Európskeho parlamentu sa počas konferencie v Alicante diskutovalo o výsledkoch a budúcnosti Európy a týmto sa začína prenos poznatkov pre ďalšie vydanie projektu.

Ďalšie informácie o projekte MyEuropeMySay: <https://myeuropemysay.eu/>

Ďalšie informácie o organizácii AEGEE: <https://www.aegEE.org/>

Seeds for Integration (Semienka pre integráciu)

Judit Lantai

Úradníčka pre oblasť projektov a politiky,
OBESSU¹⁵

S cieľom podporiť začlenenie študentov z rodín utečencov a prisťahovalcov vedie Organising Bureau of European School Student Unions (OBESSU) program s názvom „Seeds for Integration“ (Semienka pre integráciu). Študenti a študentské zväzy z celej Európy, ktoré majú záujem prevziať aktívnu úlohu a vyjadriť svoje názory, alebo podniknúť kroky, môžu požiadať o mikrogranty na realizáciu projektov na dosiahnutie tohto cieľa.

V roku 2015, keď dosiahla migrácia v celej Európe významné pokrytie, Írsky zväz študentov stredných škôl (ISSU), ktorý je členom organizácie OBESSU, upozornil na to, že študenti z rodín utečencov a prisťahovalcov v írskom vzdelávacom systéme čelia v rámci školskej dochádzky mnohým prekážkam. Organizácia ISSU zastávala názor, že írsky vzdelávací systém a školské prostredie nie sú vybavené na to, aby týchto študentov podporili v ich integrácii. Prekážky, ako možnosť zapájať sa do študentských rád a mimoškolských činností znamenajú, že títo študenti často nemôžu vyjadriť svoje obavy a priania.

S cieľom pracovať na tejto problematike požiadala organizácia ISSU pod záštitou programu „Seeds for integration“ o grant. Začali s konzultáciami, na ktoré boli prizvaní študenti z rodín utečencov a prisťahovalcov, aby sa podelili o svoje názory na začlenenie v školách. Toto podujatie s názvom „Nástroje organizácie ISSU pre inkluzívne školy“ bolo sponzorované, aby mohli všetci študenti využiť bezplatnú dopravu na miesto podujatia. V skutočnosti sa uskutočnila celá analýza prekážok v rámci samotnej organizácie, čím sa pomohlo školám, aby sa v budúcnosti stali inkluzívnejšími. Na podujatí sa zúčastnilo množstvo írskych študentov, ktorí sa zaujímajú o túto tému a dospelo sa k jasnému konsenzu ohľadom štandardov, ktoré sa od škôl očakávajú, aby bolo možné vytvoriť inkluzívnejšie prostredie.

Výsledkom tohto procesu bola tvorba Charty organizácie ISSU pre inkluzívne školy a vďaka získaným finančným prostriedkom na realizáciu projektu sa organizácia mohla o chartu podeliť s každou školou v Írsku. Je to dokument, ktorí si vymysleli, napísali

¹⁵ OBESSU je platforma pre spoluprácu medzi národnými študentskými zväzmi, ktoré aktívne pôsobia v strednom všeobecnom a strednom odbornom vzdelávaní v Európe

a navrhli študenti s cieľom zamerať sa na integráciu študentov z rodín utečencov a prisťahovalcov do stredných škôl v Írsku. Charta opisuje záväzok, ktorý by školy a študenti mali dodržiavať, aby bolo školské prostredie inkluzívnejšie pre študentov z rodín utečencov a prisťahovalcov a rovnako aj pre írskych študentov a také, v ktorom môže každý vyjadriť svoj názor a zapojiť sa do všetkých demokratických postupov v škole. Charta tiež získala pozornosť v politickej sfére. Spustenia charty sa zúčastnil minister pre integráciu a projekt podnietil rozsiahlejšiu diskusiu o začlenení v školách.

Ďalšie informácie o programe Seeds for Integration: <https://seedsforintegration.org/>

Ďalšie informácie o organizácii OBESSU: <https://obessu.org/>

4.2 Inšpiratívne projekty eTwinning

V súlade s výzvou Rogera Harta poskytnúť mladým ľuďom možnosti robiť rozhodnutia a hrať aktívnu úlohu v škole a spoločnosti podporujú projekty eTwinning študentov v tom, aby prevzali aktívnu rolu vo formovaní a udávaní smeru svojim vlastným projektom. Vzhľadom na to poslanie Škôl eTwinning zdôrazňuje, že:

Študenti majú úlohu v rozvoji Školy eTwinning. Propagujú eTwinning učiteľom (rovnako už zapojeným alebo takým, ktorí sa ešte nezapojili) a rodičom a vystupujú ako hybná sila i ako konzultačná skupina pre všetky inovácie odohrávajúce sa v pedagogike a využití technológií.

Môže sa to uskutočniť prostredníctvom aktívnej účasti študentov na realizácii projektov, kde môžu skúmať rôzne spoločenské otázky, debatovať a navrhovať riešenia problémov. Je to zároveň v súlade s odporúčaním Európskej rady (2019), ktoré zdôrazňuje, aké dôležité je poskytovať mladým ľuďom možnosti zúčastňovať sa na demokratických postupoch, zapájať sa do činností komunity a byť pri tom kriticky uvedomelý a zodpovedný. V tejto časti nájdete niekoľko projektov, v ktorých študenti prevzali vedúcu úlohu a ich názory boli vypočuté v škole a v ich komunite.

► „Through Democracy to Literacy“ (Demokratiou ku gramotnosti)

Vek študentov:

3 - 12

Krajiny:

Island, Poľsko, Slovinsko,
Španielsko

Ako sme sa dozvedeli v úvode tejto kapitoly, účasť sa nezačína vo veku 16 alebo 18 rokov a tento projekt je názornou ukážkou toho, že demokratická účasť môže začať už v predškolskom veku. Projekt sa zaoberal chápaním demokracie a gramotnosti

v predškolských zariadeniach. K demokratickým témam sa pristupovalo každý deň a v prípade španielskej školy sa využíval celoškolský prístup, pretože do projektu sa zapojili štyri triedy zo štyroch dedín. Tieto štyri triedy sa nachádzajú vo vidieckej oblasti a navštevuje ich 38 študentov vo veku 3-12 rokov. Projekt im poskytol možnosť spojiť sa a pracovať v spolupráci s ich partnermi.

Projekt bol rozdelený do štyroch oblastí záujmu: úloha učiteľov ako sprostredkovateľov vzdelávania, činnosť študentov v riadení a tvorbe vlastného vzdelávacieho procesu, zapojenie rodičov a komunity a nakoniec, ako môže každodenná rutina a prostredie podporiť vzdelávanie študentov prostredníctvom demokracie a zlepšiť ich gramotnosť. Deti sa počas projektu venovali rôznym témam formou pokusov, voľnej a riadenej hry, exkurzií a návštev rôznych inštitúcií vo svojich komunitách a častej práce vo dvojiciach alebo skupinách. Učitelia boli otvorení netypickejším nápadom detí a realizovali činnosti, ako napríklad: zbieranie pachov z dračieho dúpätá, tvorba knihy „Ako mňaukať?“ či výroba tornáda a mrakov, ilustrácia príbehov pomocou recyklovateľných materiálov a mnoho ďalších. Demokratické hodnoty, ako úcta, spolupráca, podpora, múdrosť, mier, priateľstvo a iné sa precvičovali a preberali prostredníctvom tvorby videa s názvom „Budovanie hodnôt“. Deti sa zapojili aj do „detskej rady“, kde prevzali úlohy dospelých v škole, spoznávali povinnosti a potreby svojej spoločnosti, ponúkali riešenia a iniciovali činnosti, ako je zber vecí pre zvierací útulok.

Deti mali veľa príležitostí rozvíjať si svoju gramotnosť prácou so slabikami, rozširovaním si slovnej zásoby a rozvíjaním si základných vedomostí a porozumenia.

Odkaz na TwinSpace: <https://twinspace.etwinning.net/36323>

☞ „I’m in Love with the Green Earth” (Milujem zelenú zem)

Vek študentov:
7-17

Krajiny:
Chorvátsko, Taliansko, Rumunsko,
Tunisko

Poskytovať študentom konkrétne príležitosti konať na základe svojich vedomostí a tvoriť riešenia s cieľom urobiť svet lepším miestom je základom účasti a zapájania sa študentov. V tomto projekte študenti predviedli, že *láska* nie sú len slová, ale v prvom rade a predovšetkým činy a milovať zelenú zem znamená podnikať konkrétne kroky s cieľom urobiť ju takou. Kladúc dôraz na aktívne občianstvo sa študenti zapájali do dobrovoľníckych činností a vystupovali ako pozitívne vzory pre svoje školy a komunity. K činnostiam patrilo čistenie školských záhrad a sadenie stromov na oslavu Dňa stromov s cieľom pozdvihnúť v partnerských školách povedomie o ekológii. Študenti pracujúc v medzinárodných tímoch pripravili kampane proti znečisťovaniu. Každý tím riešil určitý aspekt znečisťovania a zaoberal sa príčinami, vplyvmi a možnými riešeniami. Vyhľadávaním informácií, tancami, sadením stromov a výmenou nápadov mali študenti jedinečnú možnosť inšpirovať iných kolegov a celú komunitu k podniknutiu krokov k zelenšiemu svetu.

Všetku prácu môžete nájsť v e-knihe, ktorú vytvorili študenti a v ktorej môže školská komunita a rodičia nájsť inšpiráciu vo forme kreatívnych riešení navrhnutých študentmi.

Odkaz na TwinSpace: <https://twinspace.etwinning.net/70029>

► „URRRGENT! Europe is knocking at the door!“ (NALIEHAVÉ! Európa klope na dvere!)

Vek študentov:

9-11

Krajiny:

Grécko, Španielsko

Ako sme sa dozvedeli z projektu *OBESSU* s názvom *Seeds of Integration*, otvorená diskusia a zvyšovanie povedomia o spoločenských otázkach sú často prvým krokom k iniciovaniu zmeny životného prostredia. Tento projekt ukazuje, ako sa to realizuje v praxi. Študenti sa najskôr zaoberali tým, ako sa spracúva odpad, ako funguje recyklácia, čo je to vyčerpanie prírodných zdrojov a ako fungujú skládky odpadov. Potom sa spoločne zúčastňovali na európskych kampaniach na tému ochrana

prírody. V prvej kampani „Boj proti zmene klímy“ študenti vytvorili spoločnú e-knihu plagátov, ktorou ukázali svetu príčiny a dopady klimatických zmien. Okrem toho vytvorili spoločné videá zobrazujúce opatrenia na zníženie našej ekologickej stopy, ktoré môže podniknúť každý z nás. V druhej kampani "Európsky týždeň redukcie odpadu" (EWWR) pracovali študenti v medzinárodných tímoch a vyrobili ekologický kalendár na rok 2018 s návrhmi a anekdotami o ekológii a životnom prostredí a takto zvyšovali povedomie o dôležitosti redukovania, opätovného používania a recyklácie. A nakoniec v tretej kampani „Vyčistíme Európu“ študenti globálne šíрили odkaz o environmentálnom uvedomí spoločnou tvorbou hudobného videa na veľmi známu melódiu, na ktorú v každej triede súbežne tancovali.

Prostredníctvom týchto praktických činností sa študenti angažovali v aktívnom občianstve a prispeli k tomu, aby sa ich komunity stali ekologickejšie a environmentálne uvedomelejšie.

Odkaz na TwinSpace: <https://twinspace.etwinning.net/45884>

⇒ „WHF: With a little help from my friends“ (S trochou pomoci od priateľov)

Vek študentov:

10 -15

Krajiny:

Grécko, Turecko, Ukrajina

Ako sme sa už dočítali, kľúčové kompetencie pre aktívne občianstvo, ako riešenie problémov, kritické myslenie a sebaorganizácia sa dajú nadobudnúť účasťou na realizácii školských projektov. Tento projekt bol navrhnutý v duchu tejto myšlienky a zapojil študentov prostredníctvom zmesi úloh zameraných na riešenie problémov a komunikačných úloh. Aby sa študenti mohli rozvíjať a stať sa aktívnymi občanmi, dostali za úlohu spolu so svojimi partnermi identifikovať a vyriešiť problémy vo svojich komunitách. Projekt bol usporiadaný do štyroch fáz: Zapoj sa: Zmapuj to: Podnikni kroky a Oslavuj, podľa programu Dr. Jane Goodallovej „[Roots and Shoots](https://www.rootsandshoots.org/)“¹⁶. Najskôr

¹⁶ <https://www.rootsandshoots.org/>

si študenti vymenili inšpiratívne príbehy o národných aktéroch zmien a uskutočnili výskum v teréne a online výskum o miestnych a globálnych problémoch. Potom sa zapájali do demokratických procesov, ako hlasovanie a práca v medzinárodných skupinách a diskutovali o problémoch, navrhovali postupy a dospievali ku konsenzu o svojej spoločnej akcii. Nakoniec spolupracovali na uskutočňovaní spoločných plánov a návrhov, aby vyriešili problémy „s trochou pomoci od“ projektových partnerov, rodiny a odborníkov.

Potom, ako sa projektív partneri nechali vzájomne inšpirovať národnými aktérmi zmien, identifikovali miestne a globálne problémy, opísali ich pomocou nástroja Tricider a k tým, ktoré považovali za najzávažnejšie, pridali argumenty. Po uskutočnení online diskusie o problémoch hlasovali za problém, ktorý by riešili spoločne. Počas jedného online stretnutia navrhli riešenia problému túlavých zvierat. Každá medzinárodná skupina si zvolila iné riešenie a uviedla ho do praxe vo svojej miestnej komunite s pomocou organizácií na ochranu zvierat. Opatrenia, ktoré študenti podnikli, boli zverejnené v prezentácii vytvorenej pomocou Sway s názvom „Túlavé zvieratá: problém, ktorý treba vyriešiť“. Tento projekt podporuje európsku demokratickú kultúru prostredníctvom hlasovania a diskusií s medzinárodnými partnermi počas online stretnutí. Tiež sa usiluje o rozvoj sociálneho podnikateľského zmysľania u študentov a podporu podnikavosti ako prierezovej kompetencie „premeniť nápady na činnosť, plánovať a riadiť procesy so zámerom dosiahnuť ciele týkajúce sa aktívnej účasti v spoločnosti a ... zakladania podnikov ... sociálnej hodnoty“ (EntreComp, 2016).

Odkaz na TwinSpace: <https://twinspace.etwinning.net/28045>

📌 „The Truth Behind Palm Oil“ (Pravda o palmovom oleji)

Vek študentov:

13 - 15

Krajiny:

Taliansko, Litva, Španielsko

Byť informovaný je nevyhnutným krokom k aktívnej účasti, pretože len získavaním vedomostí sa môžeme rozhodnúť, aké kroky podnikneme. V tomto projekte sa študenti hlbšie zaoberali otázkou produkcie a využitia palmového oleja v každodenných

výrobkoch. Študenti boli vedení k tomu, aby vyhľadávali informácie o využití neudržateľného palmového oleja vo svojich krajinách a spoločne pracovali na tvorbe akčného plánu. Zaujali aj rôzne úlohy, ako majiteľ palmovej plantáže, aktivista v oblasti ľudských práv, environmentalista či kozmetička a museli analyzovať stanoviská týchto ľudí na témy, ako: zneužívanie ľudských práv pracovníkov, environmentálne otázky, zdravotné riziká a výhody atď.

Najúspešnejším výsledkom projektu bol návrh a realizácia Medzinárodného dohovoru o neudržateľnom palmovom oleji. V dohovore študenti navrhli programy, pripravili prezentácie a poskytli prejavy na základe úlohy, ktorá im bola pridelená.

Odkaz na TwinSpace: <https://twinspace.etwinning.net/47543>

⇒ „TransMission for the Global Goals“ (Transmisia pre globálne ciele)

Vek študentov:

14 - 17

Krajiny:

Francúzsko, Grécko, Taliansko,
Írsko, Poľsko, Španielsko

Ciele trvalo udržateľného rozvoja (OSN) sú svet meniace ciele, ktoré si budú v nadchádzajúcich rokoch vyžadovať celosvetovú spoluprácu. Šesť škôl, ktoré prijali myšlienku, že deti sú vedúcimi osobnosťami súčasnosti, spojilo svoje sily s cieľom podporiť názor, že študenti majú veľmi dôležitú úlohu v prispievaní k trvalo udržateľnej budúcnosti. Počas projektu študenti skúmali otázky súvisiace s proaktívnym prístupom a udržateľnosťou našej planéty, ako napríklad: Čo môžeme ako občania urobiť? Ako môžeme vplývať na naše komunity a urobiť svet lepším miestom? Študenti spoločne pracovali v medzinárodných skupinách, vymieňali

si názory a navrhovali praktické riešenia týchto otázok a iných problémov, ktorým budú čeliť do roku 2030. Výsledkom toho bol spoločný e-časopis a rozhlasový kanál. Obidva umožnili študentom vymieňať si nápady a poskytnúť praktické riešenia rôznych problémov v ich komunitách. O odkaz udržateľnosti a environmentálneho uvedomia sa potom podelili so svojimi komunitami.

Odkaz na TwinSpace: <https://twinspace.etwinning.net/46178>

► „School 21, Digitally and Socially Yours“ (Školy 21, digitálne a sociálne vaše)

Vek študentov:
15 - 17

Krajiny:
Česká republika, Nemecko,
Maďarsko, Poľsko, Rumunsko

Tento dvojročný projekt začal predbežným výskumom o rôznych postupoch a metódach na začlenenie verejnoprospešných služieb do učebných osnov v účastníckych krajinách. Pretože prax v oblasti dobrovoľníctva a verejnoprospešných služieb je v týchto krajinách rôzna, partneri sa rozhodli vytvoriť spoločný rámec, kde by si študenti mohli rozvíjať svoje zručnosti v spolupráci, digitálne a jazykové zručnosti a pritom aktívne prispievať do spoločnosti. Počas projektu sa študenti zapájali do rôznych verejnoprospešných služieb, vrátane práce s utečencami, podpory detí so zdravotným postihnutím, návštevy sirotincov, zvieracích útulkov, záchranárov a sociálne vylúčených detí. V každej fáze projektu robili študenti výskum o uplatňovaní ľudských práv v extrémnych situáciách a vystupovali ako dobrovoľníci vo svojich vlastných komunitách alebo komunitách partnerov. Okrem toho si vymieňali prezentácie o utečencoch a o spôsobe, akým ich krajiny pristupujú k migrácii, účasti športovcov na paraolympiáde, začleneniu mladých ľudí so zdravotným postihnutím do škôl a o tom, ako miestne organizácie uplatňujú spoločenskú zodpovednosť podnikov vo svojich regiónoch. Počas projektu učitelia podporovali proces aktívneho učenia a účasti. Študenti

a učitelia sa zapájali do činností na získanie finančných prostriedkov a spoločných činností vo svojich komunitách.

Najpozoruhodnejšie podujatia boli zverejnené v dvojmesačnom informačnom bulletinu projektu, ktorý bol súhrnom nedávnych projektových činností a zároveň ponúkal aktuálne informácie o živote školy a iných akciách v partnerských krajinách. Na konci projektu sa celý obsah informačných bulletinov zlúčil do brožúry dostupnej v digitálnej i tlačenej forme.

Odkaz na TwinSpace: <https://twinspace.etwinning.net/44282>

4.3 Navrhované činnosti eTwinning

Demokratické princípy by mali preniknúť do školských štruktúr a učebných osnov a mali by sa považovať za štandardný postup v školách. Pedagógovia by mali prejavovať rešpekt k názorom detí a dovoliť, aby boli ich názory vypočuté tak, že založia detské rozhodovacie orgány, umožnia partnerskú mediáciu, prejavia deťom dôveru pri organizácii akcií a umožnia im organizovať sa demokratickým spôsobom. Je nevyhnutné, aby pedagógovia poskytli deťom konkrétne vzdelávacie príležitosti, aby sa mohli zaoberať otázkami, diskutovať, formulovať názory, debatovať a navrhovať stratégie na riešenie konfliktu a dosiahnutie primeraných cieľov. Takéto skúsenosti s účasťou výrazne posilňujú postavenie detí a pomáhajú im pochopiť, že účasť predstavuje úsilie, ktoré sa vyplatí. Rozvoj zmysluplnej účasti si vyžaduje rozvoj vodcovských zručností u detí a dať im možnosť rozvíjať si schopnosti a poskytnúť im nástroje na to, aby sa stali významnými spoločenskými aktérmi.

„Seeds of responsibility“ (Semienka zodpovednosti)

Učitelia so svojimi žiakmi diskutujú o rastlinách a kvetoch v ich krajine. Potom si preveria poveternostné podmienky v krajinách partnerov a na základe vlastného výskumu im pošlú semienka, ktoré sa tam dajú pestovať. Po získaní semienok uskutočnia so študentmi ďalšiu diskusiu o dôležitosti potrieb, ktoré majú semienka a neskôr rastliny a rozdelia medzi študentov jednotlivé povinnosti. Keď rastliny začnú rásť, partneri vytvoria online denník, prostredníctvom ktorého si vymieňajú fotky a informácie o vývoji rastlín.

Vek: 4-6 | **Nástroje:** Storybird, Storyjumper

„From inspiration to action“ (Od inšpirácie k činnosti)

Učitelia začnú tým, že inšpirujú študentov dôležitými historickými osobnosťami, ktoré svojimi činmi zmenili svet. Študenti pracujúci v medzinárodných skupinách sa môžu zaoberať životom hrdinov (národných alebo medzinárodných), ktorých prínos urobil z ich spoločnosti lepšie miesto. Učitelia môžu začať tak, že podporia diskusiu o význame niektorých významných citátoch týchto dôležitých ľudí.

Napríklad Martin Luther King, Jr.: „Život nám kladie najdôležitejšiu otázku: „čo robíš pre druhých?.“

Po spoločnom výskume v medzinárodných tímoch a prezentácii života a činnosti týchto inšpiratívnych ľudí môžu študenti preskúmať konkrétne spôsoby, akými môžu prispieť do svojich komunít: navštíviť zariadenie pre seniorov, vyčistiť verejné miesto, nasadiť kvety, zorganizovať pečenie a predaj, zber hračiek a oblečenia na darovanie, atď. Potom si môžu vymieňať svoje zážitky z dobrovoľníckych činností a vytvoriť „príručku dobrovoľníctva“ zhŕňajúcu rady, ako nájsť príležitosti prispievať do svojej komunity.

Vek: 6-18 | **Nástroje:** videokonferencie, Twinboard, Google Docs, Madmagz

„Creating our own micro country“ (Tvorba našej vlastnej mikro krajiny)

Partneri sa na začiatku zaoberajú hlavnými spoločnými znakmi krajín:

Suverenita: Mať štatút suverénneho štátu, vrátane výmeny veľvyslancov, akceptácie pasov, členstva v medzinárodných organizáciách. Zvyčajne sem patrí vlastníctvo územia (zeme).

Štátna vlajka a hymna: akceptované a reprezentujúce štát.

Ústava alebo súbor základných zákonov, na základe ktorých sa riadi právny systém krajiny.

Vláda: volená a štruktúrovaná na základe ústavy.

Študenti môžu pracovať v medzinárodných skupinách, pričom každá skupina sa zameriava na jeden aspekt fiktívneho štátu. Na začiatku projektu študenti a učitelia prediskutujú a rozhodnú sa, ktoré hodnoty sú pre nich dôležité v ich fiktívnom štáte. Študenti si môžu vytvoriť svoju vlastnú ústavu a dokonca si aj zvoliť svojich vodcov. Na konci projektu sa môže uskutočniť diskusia o tom, ako môžeme zmeniť naše komunity tak, aby sa podobali ideálnej spoločnosti a štátu vytvorenému v projekte.

Vek: 6-18 | **Nástroje:** videokonferencie, TwinBoard, Google Draw, Canva

„The international human rights club“ (Medzinárodný klub ľudských práv)

Keď sa študenti oboznámia so Všeobecnou deklaráciou ľudských práv, učitelia ich vyzývajú k činnosti, ktorou je založenie medzinárodného klubu ľudských práv. Študenti si môžu zvoliť svoj medzinárodný výbor, stanoviť účel klubu, uskutočniť súťaž s cieľom vybrať symbol klubu, vyrobiť členské karty a začať organizovať online stretnutia. Klub môže mať viacero úloh a vykonávať rôzne činnosti, ako napríklad: pozvať do školy odborníkov, aby porozprávali o ľudských právach, spolupracovať s inými organizáciami, zapájať sa do dobrovoľníckych iniciatív, informovať iné triedy o ľudských právach, atď.

Vek: 10 - 18 | **Nástroje:** Canva, TwinSpace, videokonferencie

„Sharing is caring“ (Zdieľanie znamená záujem)

Študenti identifikujú problémy svojej miestnej komunity, ako napríklad: bezdomovectvo, zlá kvalita ciest, znečistená pláž atď. Potom tieto miestne problémy prediskutujú so svojimi partnermi a navzájom si pomôžu nájsť nápady na ich riešenie. Taktiež sa pokúsia nájsť spôsoby, ako propagovať svoje činnosti a prilákať k účasti viac ľudí prostredníctvom plagátov, príspevkov v sociálnych médiách, spolupráce s miestnymi orgánmi a inými MVO. Školy vypracujú akčné plány a začnú ich realizovať. Každý mesiac usporiadajú stretnutie, na ktorom sa informujú a naplánujú ďalšie kroky.

Vek: 10-18 | **Nástroje:** videokonferencie, Spark, Canva

„Mock Elections: Every vote count“ (Fiktívne voľby: Každý hlas sa počíta)

Učitelia študentom vysvetlia, že v tejto činnosti budú využívať demokratické metódy rozhodovania. Fiktívne voľby sú určené na napodobenie skutočných volieb a často sa používajú na vysvetlenie volebného procesu študentom alebo novým voličom. Učitelia by mali v každom prípade uskutočniť diskusiu o tom, prečo sú voľby dôležité a zdôrazniť, že na každom hlase záleží.

Študenti všetkých partnerských škôl si budú voliť kandidáta, ktorý má pre ich školu najlepší plán. Každá partnerská škola môže mať dvoch predstaviteľov, ktorí si musia pripraviť svoju kampaň. Pri dlhodobějších projektoch by učitelia mohli nechať študentov, aby sa pridali do tímu každého kandidáta a vyrobili plagáty a letáky, pripravili stanoviská a usporiadali kandidátsku debatu alebo míting, kde budú kandidáti prezentovať svoje plány.

Partnerské triedy môžu vytvoriť skutočnú volebnú miestnosť a náležite na to upraviť triedu. Dokonca môžu vyrobiť preukazy totožnosti, ktoré môžu študenti použiť ako voličské preukazy, vzorové volebné lístky, literatúru ku kampani a iné vzdelávacie materiály. Po ukončení volieb vo všetkých školách učitelia zorganizujú online stretnutie, na ktorom vyhlásia výsledky a určia ďalšie kroky.

Vek: 12-18 | **Nástroje:** videokonferencie, papiere, volebná miestnosť

„Summit discussion on a critical issue“ (Diskusia o kritickej otázke na samite)

Študenti si vyberú kritickú tému na debatu, ako napríklad „rýchle zníženie emisií oxidu uhličitého a iných skleníkových plynov prechodom na čisté zdroje energie“. Jedna partnerská škola zaujme stanovisko za a druhá proti. Obaja partneri skúmajú tému, zahrajú si procesy tvorby zákonov hrou na role a pripravujú svoje prípady. Počas online stretnutia si partneri vymenia svoje stanoviská a dohodnú sa, ako môžu spoločne vytvoriť uskutočniteľné opatrenie.

Vek: 14-18 | **Nástroje:** videokonferencie

„The power of Petitions“ (Moc petícií)

Po skupinovej diskusii nechajú učitelia študentov, aby sa dohodli, akú otázku budú podporovať, ktorá získa pozornosť komunity a subjektov s rozhodovacou právomocou. Učitelia by mali pomôcť študentom nájsť spoločnú otázku a navrhnúť riešenie a potom im pomôcť pripraviť účinnú petíciu berúc do úvahy vzhlľad, názov a vyhlásenie o účele. Keď bude petícia hotová, študenti na špeciálnom online školení dostanú rady, ako najlepšie osloviť ľudí, aby petíciu podpísali, ako napríklad, že by študenti mali byť pripravení vysvetliť svoje myšlienky a ostať slušní a úctiví, aj keď niektorí ľudia nebudú súhlasiť a pristupovať k ľuďom s úsmevom, atď.

Študenti by tiež mohli zorganizovať online petíciu. Po získaní dostatočného množstva podpisov si dôkladne vyberú príjemcu, jedného v každej partnerskej krajine a dohodnú si možnosť osobnej prezentácie.

Vek: 14-18 | **Nástroje:** Avaaz.org, Change.org

Závery

Tohtoročná téma programu eTwinning, demokratická účasť, prichádza vo veľmi dôležitom momente. Ak je pravdou, že demokratické procesy sa nikdy neobmedzovali len na formálne voľby, je čoraz evidentnejšie, že hlasy ľudí, takzvaná *verejná mienka* je niekedy vytváraná, reprezentovaná a zneužívaná novými a nevidanými spôsobmi. Politické zastúpenie sa najmä za posledné dve desaťročia dramaticky presunulo z tradičných politických strán a organizácií na roztrúsené hnutia, ktoré sú niekedy manipulované sociálnymi médiami, čo robí našu spoločnosť *likvidnou*, ako hovorí *Zygmunt Bauman*, rovnako, ako je spôsob, ktorým sa dosahuje konsenzus.

Santi Scimeca
Projektový manažér, Centrálna
podporná služba programu
eTwinning

Akú úlohu v tomto všetkom hrajú mladšie generácie? Ako môže vzdelávanie, naše školy a naši učitelia prispieť k posilneniu postavenia študentov, aby mohli zohrávať svoju úlohu v našej spoločnosti? Sú školy schopné riešiť oprávnené očakávania študentov? Je zaujímavé, že známa aktivistka v oblasti klimatických zmien, mladá švédska študentka Greta Thunberg, zahájila svoj boj formou „školského štrajku“ pravdepodobne kvôli pocitu, že jej názory budú vypočuté, keď *nebude chodiť do školy* a namiesto toho sa postaví pred budovu parlamentu s veľkým transparentom a bude opakovať „skolstrejk för klimatet“. Jej príklad nasledovali tisíce študentov, ktorí opustili školy a prispeli k tomu, že sa táto téma dostala do politického programu. Zohralo ale vzdelávanie v tomto procese nejakú úlohu? Je Gretina aktivita výsledkom diskusie s učiteľmi, vyučovacej hodiny, na ktorej sa zúčastnila, či projektu, do ktorého realizácie sa zapojila? Vytvorilo vzdelávanie ten správny kontext pre tisíce Gret, ktoré manifestujú v uliciach a vyzývajú k akcii proti klimatickým zmenám? Nemáme na to odpoveď, ale dúfame, že školský systém položil základy na to, aby si mladá generácia vyhrnula rukávy a *niečo urobila*. Tento duch *urobiť niečo* je v skratke *demokratická účasť*.

Ako sme si v tejto publikácii prečítali, existuje obnovený záväzok Európskej únie a orgánov školstva v členských štátoch, iných inštitúcií, ako je Rada Európy a formalizovaný v dohovoroch ratifikovaných stovkami štátov a v iniciatívach na miestnej a národnej úrovni silne **podporiť výchovu a vzdelávanie k občianstvu**. Školy sú prvé, ktoré majú zabezpečiť, aby sa mladé generácie „učili o demokracii a praktizovali ju“. Znamená to budovať vedomosti, rozvíjať zručnosti a postoje tvoriace základ občianskych kompetencií, vrátane rešpektovania demokratických

hodnôt a základných práv. Znamená to tiež „učiť sa činnosťou“. Každý v škole má nejakú úlohu: vedenie škôl by malo umožniť rozdeľovanie úloh vo vedení a pripraviť podmienky na prekročenie rámca tradičných vyučovacích metód a predmetov. Učitelia sú vyzývaní k tomu, aby sa rozvíjali po profesijnej stránke a nachádzali súvislosti medzi učebnými osnovami a spoločenskými trendmi a študenti by mali vystupovať a byť uznaní ako aktéri zmien. Miestna komunita tiež hrá v tomto procese zásadnú úlohu: školy, rodičia, združenia a samosprávy sú všetci členmi toho istého ekosystému, ktorý by sa mal rozvíjať a rásť a brať do úvahy prínos každého človeka. V rámci kolektívneho úsilia musíme pracovať na budovaní **inkluzívnejšieho, demokratickejšieho a autentickejšieho** vzdelávania, ktoré sa zaoberá tým, na čom skutočne záleží (klimatické zmeny, tolerancia, multikulturalizmus a iné) a pripravuje týchto mladých občanov na zajtrajšok.

Táto kniha ukazuje, že existujú školy, učitelia a projekty, ktoré mladým ľuďom pripravujú pôdu na to, aby stali mysliteľmi a angažovanými občanmi pripravenými prekročiť pohodlnú zónu školy. Program **eTwinning** poskytuje učiteľom potrebné nástroje, kontext, inšpiráciu a uznanie. To, čo ste sa v tejto publikácii dočítali, predstavuje len malú časť z veľkého množstva úspešných aktivít, ktoré rozvíjajú **jednotlivcov do komunity** a vytvárajú predpoklady na to, aby mladí ľudia mohli povedať: „áno, skutočne som dôležitý“. Pretože roztrúsené školy, učitelia a projekty riskujú, že ak nebudú mať systematický vplyv, ostanú len izolovanými a sterilnými pokusmi. Stovky projektov eTwinning majú silu demokratického hnutia, ak sa uberajú rovnakým smerom, vymieňajú si osvedčené postupy a ťažia zo svojich úspechov. Ak sa vzájomne podporia, zviditeľnia a získajú uznanie, môžu sa stať hlavným trendom.

Táto kniha je venovaná všetkým, ktorí majú sny a existuje ich veľa, ktorí každý deň robia v tomto svete zmeny.

Použitá literatúra

Arnstein, S. R. (1969). Rebrík občianskej participácie. Journal of the American Institute of planners, 35(4), 216-224.

Assembly, U. G. (1989). Dohovor o právach dieťaťa Organizácia Spojených národov, Séria zmlúv, 1577(3).

Bacigalupo, M., Kampylis, P., Punie, Y., & Van den Brande, G. (2016). EntreComp: The entrepreneurship competence framework. Luxembursko: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 14.

Bäckman, E., & Trafford, B. (2007). Democratic Governance of Schools. Štrasburg: Rada Európy.

Beijaard, D., Meijer, P. C., Morine-Dersheimer, G., & Tillema, H. (Eds.). (2005). Teacher Professional Development in Changing Conditions. Dordrecht: Springer Holandsko.

Biesta, G., & Lawy, R. (2006). From teaching citizenship to learning democracy: overcoming individualism in research, policy and practice. Cambridge Journal of Education, 36(1), 63-79. doi: 10.1080/03057640500490981

Biesta, G. (2009). What Kind of Citizenship for European Higher Education? Beyond the Competent Active Citizen, 8(2), 146–158.

Biesta, G. Biesta, G. (2011). Learning democracy in school and society: Education, lifelong learning, and the politics of citizenship. Rotterdam: Sense Publishers.

Chanoff, D. (1981). Democratic schooling: Means or end? Resolving the ambiguity. The High School Journal, 64(4), 170-175.

Dewey, J. [1916(2008)]. Democracy and education. Projekt Gutenberg. www.gutenberg.org Dostupné od 16. júla 2019.

Európska komisia (2017). EntreComp. Brusel: Európska komisia. [jrc109128_entrecomp_into_action - final.pdf](#)

Európska komisia (2015). Prvky politického rámca, Pracovné skupiny ET 2020, Brusel

Európska komisia (2017). DigComp 2.0. Brusel: Európska komisia. DigComp 2.0

Európska komisia (bude vydané). LifeComp. Brusel: Európska komisia

Eurydice (2017). Citizenship Education at School in Europe. Obnovené 28. augusta 2019: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/eurydice-brief-citizenship-education-school-europe-%E2%80%93-2017_en

Hadjar, Andreas & Beck, Michael (2010). Who does not participate in elections in Europe and why is this? *European Societies*, 12:4, 521-542.

Hart, R. A. (1992). Children's participation: From tokenism to citizenship (No. inness92/6).

Hedtke, R. (2013). Who Is Afraid of a Non-Conformist Youth? The Right to Dissent and to Not Participate. In R. Hedtke & T. Zimenkova (Eds.), *Education for Civic and Political Participation: A Critical Approach* (str. 54-78). New York a Londýn: Routledge.

Malafaia, C., Teixeira, P. M., Neves, T. & Menezes, I. (2016). Linking learning contexts: The relationship between students' civic and political experiences and their self-regulation in school. *Frontiers in Psychology*. doi: 10.3389/fpsyg.2016.00575

Menezes, I. a Ferreira, Pedro (2014). Cidadania participatória no cotidiano escolar: A vez e a voz das crianças e dos jovens. *Educar em Revista*, 53, 131-147.

Mockler, N. (2011). Beyond "what works": Understanding teacher identity as a practical and political tool. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 17(5), 517-528.

Odporúčanie Rady z 22. mája 2018 o podpore spoločných hodnôt, inkluzívneho vzdelávania a európskeho rozmeru výučby (2018/C 195/01). Brusel

Odporúčanie Rady z 22. mája 2018 o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie (2018/C 189/01). Brusel

OECD-PISA. (2018). Rámec globálnych kompetencií. <https://www.oecd.org/pisa/pisa-2018-global-competence.htm>

OSN–UNESCO. (2015). Ciele trvalo udržateľného rozvoja (údaje, činnosti, vyučovacie plány) <http://www.unesco.hu> | <http://www.un.org/sustainabledevelopment/>

Quintelier, E. (2010). The effect of schools on political participation: a multilevel logistic analysis. *Research Papers in Education*, 25:2, 137-154.

Rada Európy. (2014). Education for Change. Change for Education. Teacher Manifesto for the 21st century. Štrasburg: Rada Európy. https://www.coe.int/t/dg4/education/pestalozzi/Source/Documentation/T21/FinalManifesto_En.pdf

Rada Európy (2017), Learning to live together, Report on State of Citizenship and Human Rights Education in Europe, Council of Europe Publishing/Publikácie Rady Európy, Štrasburg, str. 5 www.coe.int/en/web/edc/report-on-the-state-of-citizenship-and-human-rights-in-europe

Rada Európy. (2018). Referenčný rámec kompetencií pre demokratickú kultúru. Štrasburg: Rada Európy. <https://rm.coe.int/prems-008318-gbr-2508-reference-framework-of-competences-vol-1-8573-co/16807bc66c>

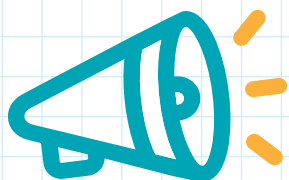
Ribeiro, N., Neves, T. a Menezes, I. (2017). An organization of the theoretical perspectives in the field of civic and political participation: Contributions to citizenship education. Journal of Political Science Education, 13:4, 426-446.

Spring, J. (2009). Globalization of Education: An introduction. New York: Routledge.

Stockemer, D. (2014). What drives unconventional political participation? A two level study. The Social Science Journal, 51, 2, 201–211.

Van Driel, B., Darmody, M., Kerzil, J., 'Education policies and practices to foster tolerance, respect for diversity and civic responsibility in children and young people in the EU', Správa NESET II, Luxembursko: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2016

Westheimer, J. & Kahne, J. (1998). Ako je uvedené v Education for action: preparing youth for participatory democracy. in Ayers, et al. (Eds). (1998). Teaching for Social Justice. New York: New Press.

Erasmus+

Úrad pre vydávanie publikácií
Európskej únie